

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
EKONOMIKOS KATEDRA**

**RAMUNĖ OSTAPKEVIČIŪTĖ-BRADULIENĖ
VERSLO NUOSAVYBĖS EKONOMIKA**

**PRIVATUS PENSIJŲ KAUPIMAS:
PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
Lekt. dr. Igoris Panovas**

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS.....	4
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ APIBŪDINIMAS.....	8
1. NAUJOJI PENSIJŲ SISTEMOS REFORMA	10
1.1. Naujosios pensijų sistemos reformos eiga.....	10
1.2. Naujosios pensijų sistemos reformos tikslai.....	11
1.3. I – Pakopa.....	12
1.4. II pakopa – Privatus pensijų kaupimas.....	13
1.4.1. Įmokų dalis pensijų kaupimo bendrovėms.....	13
1.4.2. Į ką reikia atkreipti dėmesį ketinantiems dalyvauti II pakopos pensijų kaupime.....	14
1.4.3. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiuoklė.....	16
1.5. III pakopa - Papildomas savanoriskas ilgalaikis kaupimas.....	17
1.6. Pensijų apskaičiavimas.....	18
2. DALYVAVIMAS II PAKOPOS PENSIJŲ KAUPIME.....	19
2.1. Pensijų kaupimo dalyviai.....	19
2.1.1. Pensijų kaupimu užsiimančių bendrovių priežiūra.....	22
2.1.2. Naujosios sistemos patikimumas.....	23
2.1.3. Pensijų kaupimo bendrovės ar pensijų fondo likimas likvidavimo atveju.....	24
2.1.4. Pensijų reformos keliama rizika.....	25
2.1.5. Kaupiamų įmokų investavimas.....	26
2.1.6. Kaip pasirinkti konkretų pensijų kaupimo fondą.....	28
2.1.7. Pensijų fondai pagal riziką.....	29
2.1.8. Rekomendacijos dėl pensijų fondo keitimo.....	31
2.1.9. Pensijų anuitetas.....	32
2.1.10. Įdomioji statistika.....	33
2.2. Privataus pensijų kaupimo privalumai.....	36
2.3. Privataus pensijų kaupimo trūkumai.....	38
3. UAB „FINASTA INVESTICIJŲ VALDYMAS“ PENSIJŲ FONDAL.....	41
3.1. Finasta investicijų valdymas - fondai maksimalistams.....	41
3.2. UAB „Finasta investicijų valdymas“ pensijų fondai.....	41
3.3. Bendra rinkos apžvalga ir konkurentai.....	45

ISVADOS.....	49
PASIŪLYMAI.....	51
SANTRAUKA.....	52
SUMMARY.....	54
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	56
PRIEDAI.....	58

IVADAS

Iki šiol gyvavusi pensijų sistema neužtikrino pakankamai pajamų senatvėje. Žmogus sulaukęs pensinio amžiaus pensiją gaudavo tik iš vienintelio šaltinio Sodros. Mokamos pensijos dydį nulemdavo dirbančiųjų ir pensininkų santykis bei ekonominė padėtis. Dirbantys žmonės nedaug tegalėjo įtakoti savo būsimas pensijas, todėl pribrendo būtinos prielaidos naujai pensijų reformai. Reformos tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje. Sektinas pavyzdys yra Europos Sąjunga, kur pensininkų pajamos siekia 75-85 proc. atlyginimo vidurkio. Tuo tarpu Lietuvoje mokama pensija negali užtikrinti ramios senatvės. Lietuva kaip ir kitos Europos Sąjungos valstybės (Vengrija, Švedija, Lenkija, Estija, Latvija ir kt.), pensijų sistemos problemas ėmė spręsti įvedant pensijų kaupimą.

Keisti pensijų sistemos prigimtį buvo būtina. Naujoji pensijų reforma startavo dėl įvairių priežasčių. Visų pirma, dėl to, kad mažėjantis mokesčių mokėtojų, kurie išlaiko vis didesnę dalį pensininkų, ir augantis pagyvenusių žmonių skaičius nesudaro sąlygų pensijų didėjimui Lietuvoje. Valstybei vis sunkiau tampa spręsti pagyvenusių žmonių gerovės klausimą ateityje. Kita priežastis, įtakojusi pensijų reformos atsiradimą, ta, kad gaunama pensija iš Sodros dažnai stipriai skiriasi nuo paskutinio asmens gauto užmokesčio dydžio. Toks pajamų pasikeitimo skirtumas, neužtikrina pakankamo pragyvenimo lygio, sumenkindamas gyvenimo sąlygas ir vartojimo galimybes senatvėje. Naujosios pensijų sistemos įvedimas yra svarbus žingsnis modernizuojant Lietuvos socialinio draudimo sistemą. Perėjimas nuo pensijų sistemos, kai surinktos lėšos tik perskirstomos, prie pensijų sistemos grindžiamos kaupimu, asmenims sudaro galimybę tiesiogiai dalyvauti pensijų reformoj. Galėdami laisvai apsispręsti ar kaupti ir kur kaupti savo pensiją, žmonės tampa atsakingi už savo geresnį gyvenimą senatvėje.

Naujoji pensijų reforma, Lietuvoje prasidėjusi prieš tris metus, šiuo metu dar kelia didelį žmonių susidomėjimą ir diskusijas, ar ji yra naudinga. Ši tema yra aktuali, nes pensijų reforma daugumai žmonių nulems ateitį. Pirmaisiais reformos metais buvo teigiama, kad trūksta išsamių informacijos apie pačią reformą bei informacijos apie pensijų kaupimo bendrovių veiklą. Pagrindiniai šaltiniai informuojantys apie pensijų sistemos reformą buvo tik įstatymai (Pensijų sistemos reformos įstatymas, Pensijų kaupimo įstatymas ir Papildomo savanorisko kaupimo įstatymas). Šiuo metu publikacijų ir informacijos šia tema nemažai galime rasti valstybinių įstaigų interneto svetainėse, įvairiuose laikraščiuose, pensijų kaupimo bendrovių išleistuose reklaminiuose bukletuose. Ir nors šia tema yra parašyta daug įvairių straipsnių, kuriuose informuojama apie naująją pensijų reformą, jos pagrindinius bruožus bei teikiamą naudą, didelė dalis žmonių su šios reformos tikslais dar nėra susipažinę arba tik šiek tiek apie juos girdėję. Dalyvavimas šioje reformoje nėra privalomas, o tai labai mažina būsimų dalyvių skaičių.

Daugelis skeptiškai ir nepatikimai žiūri į galimybę kaupti pensiją privačiame pensijų fonde. Naujovės visuomet kelia tam tikrą baimę, ypatingai jei rizika susijusi su socialine gerove.

Pasitikėjimą reforma mažina ir tai, kad pateikta informacija yra abstrakti, leidžianti suprasti tik pensijų reformos prasmę ir naudą. Pagrindė kalbama tik apie reformos privalumus, mažai diskutuojama ir apie tam tikrus trūkumus, be kurių neapsieina nei viena reforma. Trūkumų nežinojimas, mažina reformos dalyvių skaičių. Žmonės iš prigimties linkę mažiau ar daugiau rizikuoti, ypač jei kalbama apie didesnius pinigus ir gerovę. Jei informacija pateikiama tik iš geros pusės, žmonės taip paprastai „neužkimba“. Kai žmogus nėra susipažinęs su privataus pensijų kaupimo rizika jis pradeda galvoti apie patį blogiausią variantą – tai tampa pagrindine pensijų sistemos reformos nepasitikėjimo priežastimi. Tam, kad žmogus galėtų priimti vienokį ar kitokį sprendimą, jis turi gerai žinoti ir trūkumus ir galimas grėsmes. Todėl visas šio darbo tikslas aprašyti privatų pensijų kaupimą taip, kad žmogus ne tik suprastų privataus pensijų kaupimo prasmę ir naudą, bet ir susipažintų su šios reformos trūkumais. Tuomet jis galės išvengti rizikos ir priimti protingus sprendimus, lemiančius geresnį gyvenimą senatvėje.

Darbo objektas – Naujoji pensijų sistemos reforma.

Tyrimo dalykas - privatus pensijų kaupimas.

Darbo tikslas – įvertinti privataus pensijų kaupimo galimybes Lietuvoje, aptariant privataus pensijų kaupimo privalumus bei trūkumus.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti ir įvertinti naujosios pensijų reformos eigą;
2. Išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius naująją pensijų reformą;
3. Išnagrinėti privatų pensijų kaupimą;
4. Palyginti privataus pensijų kaupimo bendroves ir įvertinti jų siūlomas pensijos kaupimo paslaugas;
5. Apibrėžti privataus pensijų kaupimo privalumus ir trūkumus;
6. Išanalizuoti UAB „Finasta investicijų valdymas“ antros pensijų pakopos pensijų fondus.

Tyrimo metodai:

1. Aprasomasis – analitinis metodas;
2. Statistinių duomenų analizė;
3. Palyginimo metodas.

Tiriant privataus pensijų kaupimo privalumus ir trūkumus, siekiama patikrinti tokias hipotezes:

- 1. Pensijų reformos tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje;**
- 2. Pensijų fondai yra pranašesni už Sodros pensijų sistemą;**
- 3. Naujoji pensijų sistema yra patikima.**

Daugiausia problemų rašant šį darbą kėlė statistinių duomenų rinkimas bei jų tikslumas. Interneto tinklapuose skirtingi šaltiniai, pateikdami tuos pačius duomenis nurodydavo skirtingus skaičius. Nors Lietuvoje šiuo metu veikia 11 bendrovių, siūlančių antros pakopos pensijų fondų paslaugas, tačiau Vertybinių popierių komisija pateikdama apžvalgą, analizuoja tik septynių t.y investicijų valdymo įmonių duomenis. Likusių keturių - gyvybės draudimo bendrovių duomenų apžvalgą teikia Draudimo ir priežiūros komisija. Esant tokiai situacijai, labai sunku susumuoti visų 11 bendrovių duomenis ir juos apibendrinti. Pagrindinis šaltinis buvo Finansų analitikų asociacijos pensijų fondų investicinių rezultatų apžvalgos.

Saltiniai:

Rašant šį darbą pagrindiniai šaltiniai buvo įstatymai bei valstybinių įstaigų interneto svetainėse skelbiami duomenys ir informacija. Iš Lietuvos dienraščiuose šia tema perskaitytų straipsnių galima buvo susidaryti tik bendrą pensijų sistemos reformos vaizdą. Straipsniai daugiau ar mažiau visi panašūs. Siekiant didesnio tikslumo, daugiausia buvo remtasi Vertybinių popierių komisijos, Sodros ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktais duomenimis. Darbe ypač gausų lentelių ir diagramų, taip buvo siekiama informaciją padaryti lengviau suprantamą ir įsimenamą. Kadangi Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikė tik skaičius apie 2003 – 2006 metais vykusį privatų pensijų kaupimą, šio darbo autorius pats sudarė statistines palyginamąsias diagramas, kurias panaudojo šiame darbe.

Darbo struktūra:

Darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir priedai.

Pirmoji šio darbo dalis skirta pensijų sistemos reformos būklės apžvalgai. Šioje dalyje trumpai apžvelgsime pensijų sistemos reformos pradžią, aptarsime visas tris pensijų sistemos pakopas. Kadangi visas mūsų darbas orientuotas į privatų pensijų kaupimą, kai dalis lėšų atskiriama nuo Sodros ir pervedama į privačių pensijų kaupimo bendrovių pensijų fondus, tad didžiausią dėmesį skirsime II pakopos pensijų kaupimui.

Antroje šio darbo dalyje aptarsime dalyvavimą II pakopos pensijų kaupime. Kas, nuo kada ir kokiomis sąlygomis gali dalyvauti privačiame pensijų kaupime. Kas reglamentuoja ir prižiūri, kad dalyvavimas būtų sklandus ir skaidrus. Aprašysime kliūtis, su kuriomis susiduria žmogus, savarankiškai siekiantis pasirūpinti savo senatve. Palyginsime draudimo ir valdymo bendroves, užsiimančias privačiu pensijų kaupimu. Taip pat apžvelgsime pensijų kaupimo veiklos rezultatus: pensijų kaupimo dalyvių skaičiaus dinamiką ir struktūrą, sukauptas pensijų fondų lėšas, jų investavimo kryptis, pensijų fondų pajamingumą ir jų taikomus atskaitymus. Galiausiai apibendrinsime surinktą medžiagą apie veikiančius pensijų fondus ir remiantis statistiniais duomenimis atliksime palyginamąją analizę.

Viso darbo eigoje aprašant II pakopos privatų pensijų kaupimą galima bus įžvelgti tam tikrus privataus pensijų kaupimo privalumus ir trūkumus. Kadangi šio darbo tikslas šiuos privalumus ir trūkumus ypatingai išryškinti, tai antros dalies pabaigoje padarysime privalumų ir trūkumų suvestinę.

Siekiant sudaryti aiškesnį supratimą apie privačių pensijų kaupimu užsiimančių bendrovių veiklą bei paties pensijų fondo funkcionavimą, trečiame šio mokslinio tiriamojo darbo skyriuje, išsamiai išanalizuosime vienos iš pensijų kaupimo paslaugas teikiančios bendrovės - UAB „Finasta investicijų valdymas“ veiklą ir jos siūlomus antros pakopos pensijų fondus.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ APIBŪDINIMAS

Pensijų sistemą Lietuvoje reglamentuoja daugybė teisės aktų. Pagrindinis iš jų – Pensijų sistemos reformos įstatymas. Šio Įstatymo paskirtis – nustatyti valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimo, užtikrinančio Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje, teisinį pagrindą bei pagrindinius principus. [3] Kitas teisės aktas - Pensijų kaupimo įstatymas, kurio paskirtis nustatyti valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimo ir pensijų išmokų mokėjimo organizavimo sąlygas bei tvarką Lietuvos Respublikoje. [1]

Pagrindinės įstatymuose aprašytos sąvokos, kurios naudojamos ir šiame darbe:

Pensijų anuitetas (toliau – anuitetas) – dalyviui iki gyvos galvos mokama periodinė pensinė išmoka, kurios visa išmokėjimo rizika tenka išmokų mokėtojui – gyvybės draudimo įmonei.

Dalyvis – asmuo, privalomai draudžiamas valstybiniu socialiniu pensijų draudimu pagrindinei ir papildomai pensijos daliai gauti, pagal Pensijų sistemos reformos įstatymą, pasirinkęs kaupti pensijų įmoką pensijų kaupimo bendrovėje ir su pensijų kaupimo bendrove yra sudaręs pensijų kaupimo sutartį.

Kaupiamoji pensijų įmoka (toliau – pensijų įmoka) – Pensijų sistemos reformos įstatymo nustatyta valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalis, kaupiama dalyvio asmeninėje pensijų sąskaitoje, atidarytoje jo pasirinktoje pensijų kaupimo bendrovėje.

Pensijų fondas – fiziniams asmenims, pagal Pensijų sistemos reformos įstatymą dalyvaujantiems pensijų kaupime, bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantis pensijų turtas, kurio valdymas perduotas pensijų kaupimo bendrovei ir kuris investuojamas pagal to pensijų fondo taisykles.

Pensijų kaupimo bendrovė – pensijų fondų valdymo įmonė ar gyvybės draudimo įmonė, turinti priežiūros institucijos išduotą leidimą ar licenciją Lietuvos Respublikos teritorijoje verstis šio Įstatymo nustatyta pensijų kaupimo veikla.

Pensijų kaupimo sutartis – įstatymų nustatyta tvarka pensijų įmokų kaupimo laikotarpiui sudaryta sutartis tarp asmens, draudžiamo privalomuoju valstybiniu socialiniu draudimu, ir pensijų kaupimo bendrovės dėl pensijų įmokos kaupimo asmens pensijų sąskaitoje, atidarytoje šioje bendrovėje.

Pensijų kaupimo veikla – finansinė-ūkinė pensijų kaupimo bendrovių veikla, kuria siekiama sukaupti senatvei papildomas dalyvių pajamas, surenkant įstatymo nustatytas dalyvių įmokas, jas investuojant ar reinvestuojant į diversifikuotą investicijų portfelį bei įstatymų nustatytomis sąlygomis dalyviams mokant pensijų išmokas.

Pensijų sąskaita – nustatyta tvarka pensijų kaupimo bendrovėje atidaryta asmeninė dalyvio sąskaita, į kurią dalyvio vardu įrašomi jam tenkantys apskaitos vienetai.

Pensijų turtas – už pensijų įmokų lėšas įsigyto turto (įskaitant laikinai neinvestuotą šių lėšų dalį) bei investicijų pajamų (sąnaudų), gautų iš šio turto (lėšų), suma.

Perėjimas į kitą pensijų kaupimo bendrovę – dalyvio perėjimas iš vienos pensijų kaupimo bendrovės valdomo pensijų fondo į kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą pensijų fondą laikantis Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų reikalavimų.

Priežiūros institucija:

1) pagal Draudimo įstatymą draudimo įmonių veiklos priežiūrą vykdanči institucija (toliau – draudimo priežiūros institucija);

2) Vertybinių popierių komisija, atliekanti valdymo įmonių priežiūrą.

Valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimas (toliau – pensijų kaupimas) – valstybės nustatytų priemonių sistema, suteikianti teisę Lietuvos Respublikos gyventojams, draudžiamiems privalomuoju valstybiniu socialiniu draudimu, kaupti pensijų kaupimo bendrovėje įstatymų nustatytą valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalį, ją investuojant ar reinvestuojant į diversifikuotą investicijų portfelį bei įstatymų nustatytais sąlygomis gauti pensijų išmokas.

1. NAUJOJI PENSIJŲ SISTEMOS REFORMA

1.1. Naujosios pensijų sistemos reformos eiga

Idėją dėl savanoriško kaupimo pensijų fonduose Lietuvos laisvosios rinkos institutas (toliau LLRI) iškėlė 1994 metais, tuomet buvo parengtas pirmasis Pensijų fondų įstatymo projektas. LLRI taip pat padėjo kurti efektyvią pensijų fondų priežiūrą ir trijų pakopų pensijų sistemos planą. Bet dėl politikų nepasitikėjimo pensijų reforma buvo ilgai vilkinama.

1999 metais Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Pensijų fondų įstatymą. Tačiau nepalankios minėto įstatymo sąlygos ir begalės apribojimų lėmė, kad nebuvo įsteigtas nė vienas pensijų fondas. Ir tik 2003 metais priėmus Pensijų sistemos reformos įstatymą, Pensijų kaupimo įstatymą ir Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymą, Lietuvoje buvo pradėta pensijų sistemos reforma.

Įvedant privatų pensijos kaupimą techninių kliūčių neiškilo. Bendrovės turėjo pakankamai patirties investuojant ir skaidant riziką. Vertybinių popierių rinkos išvystymas buvo vienas iš lemiamų veiksnių, pereinant prie privataus pensinio draudimo sistemos. Be to reikiamos patirties galima buvo pasisemti iš pasaulyje jau veikiančių pensijų fondų, kurie jau nebuvo naujiena.

Estija ir Latvija privatų pensijų kaupimą įsivedė daug anksčiau nei Lietuva (priedas Nr. 1). Šios Baltijos šalys nustatė ir žymiai didesnes įmokas (Latvija nuo 2 iki 9 proc., Estija 6 proc.) Be to Latvijoje dalyvavimas II pensijų pakopoje yra privalomas iki 30 metų, o nuo 30 iki 50 metų – savanoriškas. Tuo tarpu Lietuvos pensijų sistemos reforma dalyviams nenumatė jokių amžiaus apribojimų. Reforma buvo grindžiama savanorišku apsisprendimu. Žmonės galėjo patys pasirinkti, ar jie nori mokėti įmokas tik Sodrai, kaip iki šiol ir darė, ar dalį įmokos nukreipti į privatų pensijų fondą ir senatvėje gauti išmokas iš dviejų šaltinių.

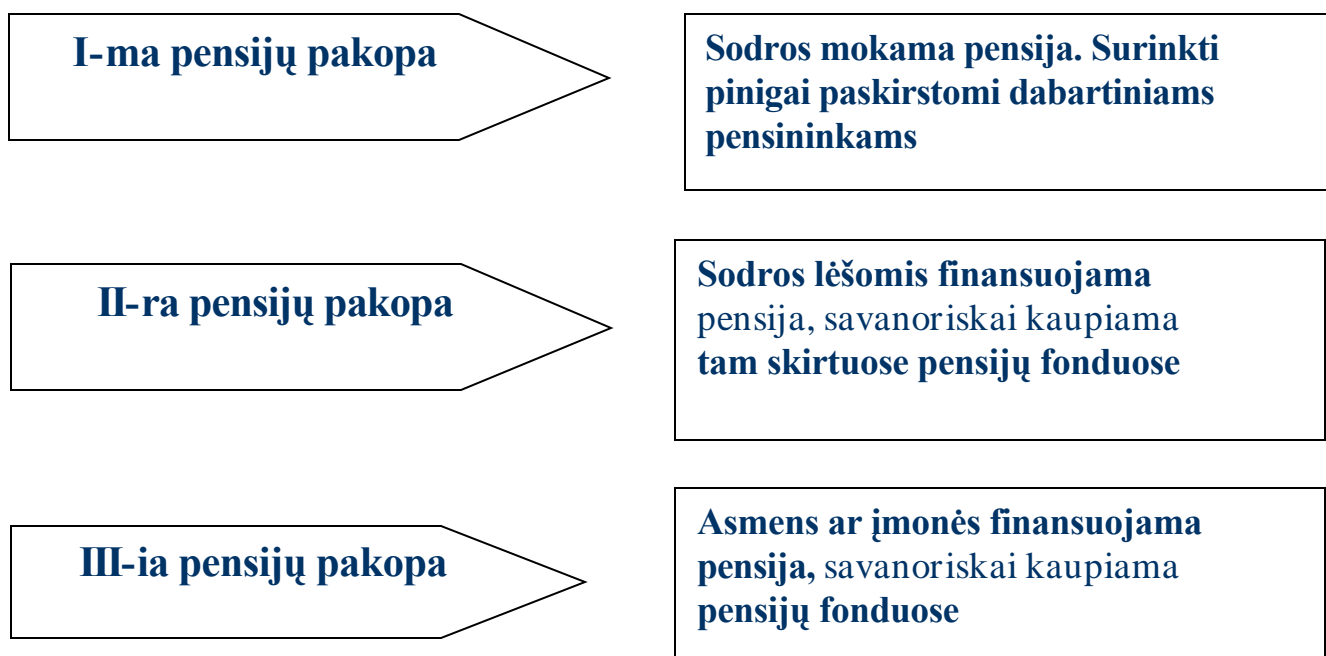
1.2. Naujosios pensijų sistemos reformos tikslai

Pensijų reforma Lietuvoje pradėta siekiant šių tikslų:

- Pakeisti pensijų sistemą taip, kad sulaukę pensinio amžiaus žmonės gautų didesnes pajamas negu iki šiol;
- Sumažinti gyventojų senėjimo poveikį pensijų sistemai;
- Palaipsniui mažinti pensijų draudimui skirtą tarifą ir taip mažinti darbo jėgos kainą;
- Sustiprinti kapitalo rinką ir tokiu būdu skatinti Lietuvos ūkio augimą.

Pensijų reforma iš esmės ir yra grindžiama tuo, kad asmuo prisiima atsakomybę už savo ateitį. Asmuo pats gali nuspręsti, kurioje iš siūlomų pensijos sistemos pakopų jam dalyvauti. Pensijų sistemos reforma susideda iš tokių pakopų: (žr. 1 lentelę)

1. lentelė. Pensijų sistemos reformos pakopų struktūra

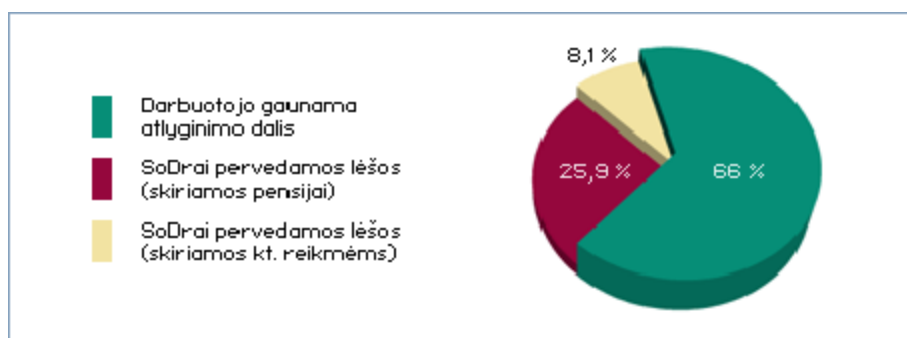
Saltinis: [54]

Visas šias pakopas dabar ir aptarsime:

1.3. I – Pakopa

I pakopa – yra geriausiai žinoma ir seniausiai veikianti – tai Sodros pensija. Dirbantys asmenys moka mokesčius Sodrai.

34 proc. darbuotojo atlyginimo yra pervedama į Sodrą (iš jų 25,9 proc. skiriama pensijoms, o 8,1 proc. – kitoms socialinėms išmokoms).

1. pav. I pensijų pakopos dirbančio asmens gaunamų pajamų pasiskirstymas [55]

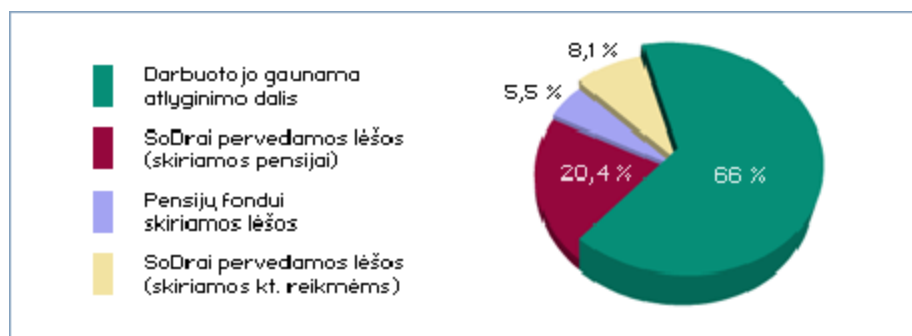
Toks pensijų mokėjimas veikė gana sėkmingai, tačiau, pailgėjus gyvenimo trukmei, pensininkų skaičius, lyginant su dirbančių gyventojų skaičiumi, taip pat ženkliai padidėjo. Dirbantieji turėjo išlaikyti vis didesnę pensininkų dalį. Dideli mokesčiai dirbantiesiems ir mažos pensijos kėlė vis didesnę tiek dirbančiųjų, tiek pensininkų nepasitenkinimą. Tapo aišku, kad pensijų mokėjimo sistemą reikia reformuoti, todėl buvo sukurti privatūs pensijų fondai, dar vadinami II pakopos pensijų fondais.

1.4. II pakopa – Privatus pensijų kaupimas

II pakopa – dirbantys asmenys moka mokesčius Sodrai, tačiau pasirašę pensijų kaupimo sutartis jų dalį nukreipia į privatų pensijų fondą. Sulaukę pensinio amžiaus, pensiją gauna iš dviejų šaltinių – iš Sodros ir iš privataus pensijų fondo.

II pakopoje gali dalyvauti visi mokantieji įmokas visai socialinio draudimo pensijai ir dar nesulaukę senatvės pensijos amžiaus. Žmogus turi apsispręsti, ar dalyvauti tik I pirmoje pakopoje ir gauti visą Sodros pensiją, ar rinktis I ir II pakopą ir gauti pensiją iš dviejų dalių: mažesnę Sodros pensiją ir pensiją iš pensijų fondo.

Antroje pensijų pakopoje, dalis Sodrai mokamų įmokų kaupiama pasirinktame pensijų fonde. Trečioje lentelėje matome kaip pasiskirsto darbuotojo pervedamos lėšos. Šiuo atveju pateikiama didžiausia 5,5 proc. įmoka, kurią pradėsime mokėti nuo 2007 metų.

2. pav. II pensijų pakopos dirbančio asmens gaunamų pajamų pasiskirstymas [55]

1.4.1. Įmokų dalis pensijų kaupimo bendrovėms

Yra nustatyti tokie įmokų dydžiai:

2004 m. – 2,5 proc. nuo asmens pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.

2005 m. – 3,5 proc. nuo asmens pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.

2006 m. – 4,5 proc. nuo asmens pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.

Nuo 2007 m. – 5,5 proc. nuo asmens pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.

Įmokos didėjimas palaipsniui yra numatytas dėl to, kad lėšos, kurios nukreipiamos į pensijų fondus, realiai sumažina Sodros biudžetą, todėl Sodrai duodama laiko, kad ji galėtų prisitaikyti ir pertvarkyti savo struktūrą prie vis mažėjančių įmokų į jos biudžetą.

Teigiama, kad galutinis 5,5 proc. įmokos dydis nustatytas atsižvelgiant į užsienio šalių patirtį. Tačiau šio darbo autoriaus nuomone 5,5 proc. kas mėnesinės įmokos yra per mažos, kad galėtų pilnai užtikrinti didesnę pensiją. Visi galvojęntys, jog nustatytas įmokų dydis yra per mažas, gali dalyvauti papildomame savanoriškame, dar vadinamame trečiosios pakopos pensijų kaupimo fonduose, kur pats dalyvis gali nustatyti įmokų dydį. Tačiau ne kiekvienas tiek uždirba, kad galėtų pensijai mokėti papildomai. Be to kaupimas į antrosios pakopos pensijų fondus aktualiausias tiems, kurie patys savimi pasirūpinti negali.

1.4.2. Į ką reikia atkreipti dėmesį ketinantiems dalyvauti II pakopos pensijų kaupime

Ketinantiems dalyvauti II pakopos pensijų kaupime, pirmiausia dėmesį reikia atkreipti:

➤ Į amžių. Privačiame pensijų fonde sukauptos pensijos dydis priklauso nuo to, kiek laiko į fondą buvo mokami pinigai, todėl dalyvauti naujoje pensijų kaupimo sistemoje ypač apsimoka jauniems žmonėms. Reikia atminti, kad kuo kaupimo laikotarpis trumpesnis, tuo pasirinktas pensijų fondas turi būti mažiau rizikingas. Pensijų fondo rizikingumas priklauso nuo turto, į kurį investuojamos jo lėšos t.y. nuo akcijų ir obligacijų santykio. Jauniems žmonėms rekomenduojama rinktis rizikingesnius pensijų fondus, nes kuo pensijų fondo investavimo strategija rizikingesnė, tuo, tikėtina galimybė daugiau uždirbti. Trumpėjant pensijos kaupimo laikotarpiui, siūloma pereiti į mažesnės rizikos (konservatyvaus investavimo) pensijų fondą. Konservatyvaus investavimo pensijų fondą patartina rinktis tiems žmonėms, kuriems kaupiti pensiją fonde liko apie 10 - 15 metų.

➤ Į gaunamo atlyginimo dydį. Didele dalimi pensijos dydis priklausys nuo oficialaus atlyginimo, kadangi įmokos yra skaičiuojamos nuo „popierinio“ atlyginimo. Tad kuo didesnis oficialus žmogaus atlyginimas, tuo didesnės pensijų įmokos ir tuo didesnė tikimybė sukaupti didesnes ismokas.

Jeigu gaunamas atlyginimas nėra didelis, bet norima kaupiti pinigus pensijų fonde gan trumpą laiką t.y. apie 10 - 12 ar net mažiau metų, tikėtina, kad senatvėje galime gauti mažesnę pensiją, nei būtume gavę tik iš Sodros.

„Ten, kur istoriškai susiklosčiusios didesnės pirmosios pakopos pensijos, gyventojų dauguma mažesnę reikšmę teikia antrosios ir trečiosios pakopų pensijoms ir atvirksčiai“. [13]

Atitinkamos pensijų pakopos pasirinkimą įtakoja ir asmens socialinis statusas. Mažesnes pajamas gaunantys žmonės tenkinasi pirmąja pakopa, tuo tarpu didesnes pajamas gaunantieji, prie pirmosios ir antrosios pakopų prisideda žymią trečiosios pakopos pensiją.

➤ Į mokesčius, imamus už pensijų fondo valdymą. Kaip ir kiekviena paslauga, pensijų kaupimas kainuoja. Už kaupiamų lėšų tvarkymą pensijų kaupimo bendrovė ima mokesčius. Kad dalyviams būtų lengviau juos palyginti, įstatymas leidžia imti tik dviejų rūšių atskaitymus. Įstatymas nustato maksimalius šių mokesčių dydžius: už pensijų fondo valdymą negali būti imama daugiau kaip 10 procentų dydžio vienkartinis mokestis, imamas nuo kiekvienos pervedamos į pensijų fondą įmokos, ir daugiau kaip 1 procento dydžio kasmetinis mokestis nuo sukaupto turto. Jokių kitų atskaitymų iš dalyvių lėšų pensijų kaupimo bendrovė daryti negali. Konkrečius mokesčių dydžius galime rasti kiekvieno pensijų fondo taisyklėse. Pensijų kaupimo bendrovė turi teisę be mūsų sutikimo mokesčius keisti, bet neviršydamą pensijų fondo taisyklėse nustatytos maksimalios ribos. Lygindami įvairių pensijų fondų mokesčius, dėmesį reikia atkreipti tiek į pensijų fondo taisyklėse nustatytus maksimalius mokesčių dydžius, tiek į tuo metu esančius konkrečius pensijų fondo mokesčius. Dėmesį reikėtų atkreipti ir į mokesčių derinius. Jeigu pensija privačiame pensijų fonde bus kaupiama trumpesnį laikotarpį t.y. 10 – 15 metų, reikėtų rinktis pensijų fondą, kuriame yra mažesnis mokestis nuo įmokos. O tiems žmonėms, kurie kaups pensiją ilgiau, labai svarbu yra kuo mažesnis kasmetinis mokestis nuo sukaupto turto.

➤ Į tai, kad nėra kelio atgal. Svarstant ar verta kaupti papildomą pensiją pensijų fonduose reikėtų žinoti, kad atgal grįžti vien tik Sodros pensijų sistemą nebus galima. Apsisprendus dalyvauti II pakopoje, išeiti iš jos neįmanoma, išskyrus tuos atvejus, kai sutartis nutraukiama ne vėliau kaip po 30 dienų nuo jos sudarymo, susitarus su pensijų kaupimo bendrove.

➤ Į galimybes pakeisti pensijų fondą ar pensijų kaupimo bendrovę. Pasirinkęs jo manymu netinkamą pensijų fondą, dalyvis gali bet kada pereiti į kitą tos pačios pensijų kaupimo bendrovės valdomą pensijų fondą. Tačiau reikia atminti, kad pensijų fondo valdytoją galima pakeisti tik po trijų metų nuo pirmosios sutarties pasirašymo. Po trijų metų, pereinant į kitą pensijų kaupimo bendrovę, apribojimai nėra taikomi, tačiau už perėjimą gali tekti sumokėti. Šie atskaitymai yra nurodyti pensijų fondo taisyklėse.

➤ Į siūlomą Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktą pensijų skaičiuoklę. Pries pasirašant pensijų kaupimo sutartį rekomenduoja tikėtinus Sodros pensijos ir papildomos pensijos iš pensijų fondo dydžius paskaičiuoti pensijų skaičiuoklės pagalba. Tačiau reikėtų atminti, kad gautas atsakymas yra tik vienas iš daugybės galimų variantų. Pensijų kaupimo skaičiuoklė nepateikia absoliučiai teisingo atsakymo ar mums apsimoka kaupti papildomą pensiją ar ne.

1.4.3. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiuoklė

Manoma, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pristatyta pensijų skaičiuoklė turėtų palengvinti apsisprendimą, dalyvauti ar nedalyvauti privačiame pensijų kaupime. Naudodamasis skaičiuokle, žmogus gali apsiskaičiuoti pensijos dalį, kurią sukauptų, jei dalyvautų privačiame pensijų kaupime, taip pat tą pensijos dalį, kurią gautų, jei liktų Sodroje. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pensijų skaičiuoklė skaičiuoja tik kintamą pensijos dalį nuo dalyvavimo naujoje pensijų kaupimo sistemoje pradžios. Sulaukus pensinio amžiaus, prie jos dar bus priskaičiuota bazinė pensija ir Sodros pensijos dalis, uždirbta iki dalyvavimo kaupime.

Skaičiuoklė susideda iš tokių langelių: lytis, gimimo metai, darbo užmokestis, jo dydis prieš išeinant į pensiją, prielaida apie pensijų fondo pajamingumą bei administravimo atskaitymus.

Lytis svarbi dėl to, kad skiriasi vyrų ir moterų pensinio amžiaus metai, taip pat anuitetas skaičiuojamas pagal statistškai numatomą išėjusio į pensiją asmens gyvenimo trukmę.

Gimimo metai parodo, kiek metų liko iki pensijos.

Darbo užmokestis lemia, koks yra socialinio draudimo įmokų dydis, kartu ir būsimoji pensija. Svarbus yra darbo užmokesčio dydis prieš išeinant į pensiją. Reikia numatyti, koks jis bus, palyginus su šalies vidutiniu darbo užmokesčiu. Galima numatyti keletą prielaidų ir skaičiuoti tikėtiną pensijos dydį pagal kiekvieną iš jų. Prielaidą apie pensijų fondo pajamingumą ir administravimo atskaitymus skelbs patys pensijų fondai.

Paskaičiavę Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pristatyta pensijų skaičiuokle, pastebėsime, kad stipriai skiriasi moterų ir vyrų pensijų dydis. Šio skirtumo pagrindinės priežastys yra tos, kad moterys į pensiją išeina daug anksčiau nei vyrai, jų ir socialinio draudimo stažas trumpesnis. Be to moterų, išėjusių į pensiją, tikėtina vidutinė gyvenimo trukmė vidutiniškai ilgesnė septyneriais metais. Tad moterims, esant vienodoms darbo užmokesčio, stažo ir dalyvavimo kaupiamajoje veikloje sąlygomis, sukauptą tokią pačią sumą reikės paskirstyti daug ilgesniam gyvenimo laikotarpiui.

Siekiant išvengti nusivylimų, jei kartais sukaupta pensijos dalis būtų mažesnė nei prognozuota, skaičiuoklėje pateikiamos atsargiausios prognozės.

Kad sumažintų galimybes potencialius klientus vilioti nerealiais pažadais, pensijų kaupimo bendrovės privalo naudotis pensijų skaičiuokle. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovai kategoriškai pareiškė, kad, sudarant pensijų kaupimo sutartis, galima naudotis tik oficialia skaičiuokle ir jokių alternatyvų būti negali. [47]

1.5. III pakopa - Papildomas savanoriskas ilgalaikis kaupimas

III pakopa – tai papildomas ilgalaikis kaupimas pensijai. Siame kaupime dalyvauti gali visi norintys asmenys, įskaitant ir tuos, kurie nemoka mokesčių Sodrai ir nedalyvauja I ir II pakopose. Įmokas į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondus dalyvis moka savarankiškai pagal su valdymo įmone pasirašytą sutartį. Pensijų kaupimo dalyvio patogumui įmokos gali būti periodinės ir neperiodinės. Įmokas dalyvio vardu gali mokėti ir kiti asmenys, pavyzdžiui, darbdavys arba sutuoktinis. Dalyvaujdamas III pakopos pensijų kaupime ir sulaukęs senatvės pensijos amžiaus žmogus pensiją gauna iš Sodros ir iš pensijų fondo.

Savarankiškai taupyti ar investuoti yra sudėtinga, be to ne visada pavyksta išvengti pinigų nuvertėjimo, todėl dažnai norintieji kaupti papildomai pensijai investuoja į investicinius fondus, savo pinigus patikėdami profesionaliems investuotojams.

Renkantis III pakopos pensijų fondą, svarbu atkreipti dėmesį bent į du dalykus: fondo investavimo strategiją ir imamus mokesčius. Dalyvis gali pakeisti fondą, tačiau už tai imamas mokestis, kurio maksimalus dydis nurodytas fondo taisyklėse.

Pensijos išmokėjimo būdą dalyvis gali pasirinkti pats. Be to, dalyviui yra suteikiama galimybė bet kada nutraukti kaupimą III pakopos pensijų fonde. Dalyvis, atsiėmęs sukauptas lėšas anksčiau nei prieš 10 metų nuo kaupimo pradžios ir neperėjęs į kitą III pakopos pensijų fondą, netenka mokestinės lengvatos.

Šiuo metu Lietuvoje veikia: 6 papildomo savanoriško pensijų kaupimo (III pakopos) fondai, kuriuos valdo 4 valdymo įmonės.

2. lentelė III pakopos pensijų valdytojai ir jų siūlomi pensijų fondai

Eil. Nr.	Pensijų fondo pavadinimas	Pensijų fondų valdytojas
1	Finasta akcijų pensija plus	UAB „Finasta investicijų valdymas“
2	Finasta obligacijų pensija plus	UAB „Finasta investicijų valdymas“
3	NORD/LB papildoma pensija	UAB „DnB NORD investicijų valdymas“
4	Parex papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondas	UAB „Parex investicijų valdymas“
5	SEB pensija 1 plus	UAB „SEB VB investicijų valdymas“
6	SEB pensija 2 plus	UAB „SEB VB investicijų valdymas“

Saltinis: [51]

1.6. Pensijų apskaičiavimas

Pensija, kurią moka pensininkams Sodra, yra suskirstyta į dvi dalis: bazinė pensija ir papildoma pensija. Bazinės pensijos dydis yra nustatomas įstatymų ir visiems yra vienodas. Papildomos pensijos dydis priklauso nuo darbo stažo ir atlyginimo.

3. lentelė. Pensijų skirtumai dalyvaujant ir nedalyvaujant pensijų reformoje

Nedalyvaujant pensijų sistemos reformoje	Bazinė pensija 320 Lt	Papildoma pensija	
Dalyvaujant pensijų sistemos reformoje	Bazinė pensija 320 Lt	Papildoma pensija	PPF pensija

I pakopoje pensija susideda iš asmeniui priklausančios bazinės pensijos ir papildomos pensijos dalies, kuri priklauso nuo asmens darbo stažo ir gauto atlyginimo.

II pakopoje pensija apskaičiuojama dvejopai:

- 1) Už laikotarpį iki dalyvavimo pensijų fonde Sodros bazinė ir papildoma pensija apskaičiuojama visa.
- 2) Nuo dalyvavimo pensijų fonde momento išlieka bazinė pensija, tačiau sumažėja papildomos pensijos dalis. Ji sumažėja ta dalimi, kuri yra pervedama pensijų fondui. Tačiau tą trūkstamą papildomos pensijos dalį asmuo gauna iš pensijų fondo.

III pakopoje dirbančiam asmeniui priklauso visa jo pensija (tiek bazinė, tiek papildoma jos dalis) ir pensija iš pensijų fondo.

Kaip matome tapus pensijų fondo dalyviu, bazinės pensijos dydis nepasikeičia. Nesikeičia ir bendrasis socialinio draudimo įmokų tarifas. Dalyvaujantys naujojoje pensijų kaupimo sistemoje moka tokias pat socialinio draudimo įmokas, kaip ir nedalyvaujantys. Dalyviui pasirinkus pensijų kaupimo bendrovę ir su ja pasirašius kaupimo sutartį, jo darbdavys ir toliau kas mėnesį pervedinės įmokas Sodrai, o Sodra jas perves į pensijų fondą.

2. DALYVAVIMAS II PAKOPOS PENSIJŲ KAUPIME

2.1. Pensijų kaupimo dalyviai

Pensijų sistemos reformoje dalyvauja du subjektai: pensijų kaupimo bendrovės ir dalyvis.

Pensijų kaupimo veiklą gali vykdyti tik specialias licencijas ar leidimus turinčios pensijų kaupimo bendrovės: gyvybės draudimo įmonės, turinčios leidimą verstis pensijų kaupimo veikla ir pensijų fondų valdymo įmonės [1].

Leidimai bendrovėms išduodami tik kruopščiai patikrinus jų profesinį, organizacinį ir techninį pasirengimą, t.y., įsitikinus, jog jos turi nustatyto dydžio kapitalą, nepriekaištingos reputacijos vadovus, patyrusius reikiamos kvalifikacijos darbuotojus.

Pensijų kaupimo bendrovės yra dviejų rūšių: valdymo įmonės ir gyvybės draudimo įmonės. Valdymo įmonės yra tokios įmonės, kurios atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytus reikalavimus ir yra gavusios licenciją verstis valdymo įmonės veikla Vertybinių popierių komisijoje.

Gyvybės draudimo įmonės yra tokios įmonės, kurios atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytus reikalavimus ir yra gavusios leidimą verstis pensijų kaupimo veikla Draudimo priežiūros komisijoje.

Didelių skirtumų tarp pensijos kaupimo gyvybės draudimo įmonėje ar valdymo įmonėje nėra. Galime išskirti šiuos pagrindinius skirtumus:

- 1) Draudimo priežiūros komisijos suteiktas leidimas gyvybės draudimo įmonei verstis pensijų kaupimo veikla neapima III pakopos pensijų fondų valdymo.**
- 2) Gyvybės draudimo įmonės surinkę dalyvių lėšas negali jas betarpiškai investuoti, jos privalo samdyti viešosios apyvartos tarpininkus. Tuo tarpu dauguma valdymo įmonių yra bankų padaliniai (dukterinės įmonės), tad jiems samdyti viešosios apyvartos tarpininkus neatima daug lėšų.**

Lietuvoje šiuo metu yra 30 antros pakopos pensijų fondų, kuriuos valdo 11 bendrovių [45; 51].

21 antrosios pakopos pensijų fondą valdo 7 investicijų valdymo įmonės, bei 9 pensijų kaupimo fondus administruoja 4 gyvybės draudimo bendrovės.

Pensijų fondų valdymo įmonės

- UAB „Hansa Investicijų valdymas”
- UAB „Finasta Investicijų valdymas”
- UAB „Medicinos banko Investicijų valdymas”
- UAB „Nord/LB Investicijų valdymas”
- UAB „Parex investicijų valdymas”
- UAB „SEB VB Investicijų valdymas”
- UAB „Sampo gyvybės draudimas“

Gyvybės draudimo įmonės

- UAB „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas”
- UAB „Ergo Lietuva Gyvybės draudimas”
- UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“
- UAB „Seesam Lietuva Gyvybės draudimas”

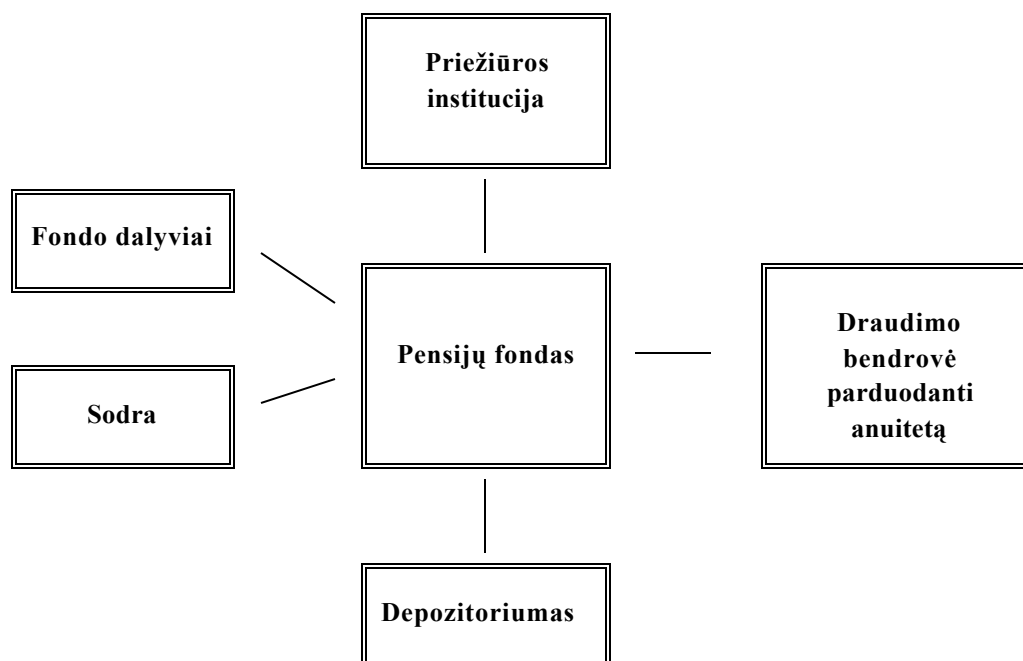
Dalyvavimas pensijų kaupime prasideda sudarius pensijų kaupimo sutartį ir ją įregistravus pensijų kaupimo sutarčių registre. Pensijų kaupimo sutartis gali būti sudaroma kiekvienais kalendoriniais metais nuo sausio 1 d. iki liepos 1 d. imtinai. Sutartis įsigalioja nuo ateinančių metų sausio 1 d. Tačiau išimtis taikoma asmenims, naujai atėjusiems į darbo rinką ir pirmą kartą gavusiems socialinio draudimo pažymėjimą. Šie asmenys pensijų kaupimo sutartį gali sudaryti ištisus metus, o jų sudaryta pensijų kaupimo sutartis įsigalioja nuo ketvirčio, einančio po šios sutarties sudarymo pradžios.

Pensijų kaupimo sutartis sudaroma tarp pensijų kaupimo bendrovės ir dalyvio. Sutarties turinys yra patvirtintas Vertybinių popierių komisijoje arba Draudimo priežiūros komisijoje. Pensijų kaupimo bendrovė, sudariusi sutartį su asmeniu, apie tai praneša Sodrai ir nuo šio momento ji įregistruojama registre.

Papildomai apskaičiuoti įmokas ar jas atskirai pervesti nereikia nei darbuotojui, nei darbdaviui. Darbdavys turi kaip ir anksčiau apskaičiuoti mokėtinus mokesčius ir juos pervesti Sodrai. Tada Sodra pati nuo oficialaus darbuotojo atlyginimo apskaičiuoja įmokos dydį ir perveda jį į asmens pasirinktą pensijų fondą. Sodra pervedinėja lėšas per 60 dienų nuo ketvirčio pabaigos. Kai Sodra perveda dalį mokesčio pasirinktam pensijų fondui, šias lėšas perima ir valdo pensijų kaupimo bendrovė. Lėšų gavimo dieną Pensijų kaupimo bendrovė pervestą sumą

konvertuoja į apskaitos vienetus. Valdymo įmonių priežiūrą atlieka Vertybinių popierių komisija. Draudimo įmones prižiūri Draudimo priežiūros komisija. Pensijų fondų turtas yra saugomas depozitoriume – komerciniame banke, kuriam leista teikti tokias paslaugas. [1]

4. lentelė. Antros pakopos pensijų fondas ir susiję institucijos

Saltinis: [51]

2.1.1. Pensijų kaupimu užsiimančių bendrovių priežiūra

Pensijų kaupimu užsiimančių bendrovių veikla nuolat prižiūrima bei kontroliuojama. Valstybinę gyvybės draudimo bendrovių priežiūrą atlieka Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba, o pensijų fondų valdymo įmonių priežiūrą atlieka Vertybinių popierių komisija. Šios tarnybos išduoda pensijų kaupimo bendrovėms veiklos leidimus, atlieka reguliarius jų veiklos patikrinimus. O pensijų kaupimo bendrovės joms siunčia savo veiklos ataskaitas. Pensijų kaupimo dalyviai, manantys, kad kaupimo bendrovė savo veiksmais pažeidė ar gali pažeisti jų teises, gali kreiptis į atitinkamą priežiūros tarnybą. Priežiūros tarnybos atitinkamai reaguoja į tokius pranešimus ir imasi reikalingų priemonių (skiria baudą, reikalauja ištaisyti padėtį ir pan.)

Ypatingas dėmesys skiriamas pensijų kaupimo bendrovių veiklos skaidrumui. Todėl įstatymais nustatyta, kad pensijų kaupimo bendrovės:

- **turi nuolat teikti priežiūros institucijoms ataskaitas;**
- **savo veiklos metų ataskaitą skelbti dienraštyje ;**
- **kartą per metus informuoti dalyvį apie jo sąskaitos būklę;**
- **kas dieną skelbti kiekvieno pensijų fondo apskaitos vieneto vertę (pagal jį kiekvienas dalyvis gali apskaičiuoti kokia jo sąskaitos vertė);**
- **sudaryti galimybę dalyviui jo pageidavimu bet kuriuo metu gauti informaciją apie jo sąskaitoje apskaitomų lėšų dydį, investavimo galimybių pasirinkimą bei kitą su bendrovės veikla susijusią ir dalyviui svarbią informaciją. [2]**

2.1.2. Naujosios sistemos patikimumas

Sakoma, kad Pensijų fondai bankrutuoti negali, tačiau valstybė to negarantuoja. Šiame skyrelyje paanalizuosime, kokios yra garantijos, kad fondo dalyvių pinigai tikrai niekur nedings.

Visų pirma visos pensijų kaupimo bendrovės yra labai atidžiai prižiūrimos. Kaip jau minėjome priežiūrą vykdo Vertybinių popierių komisija arba Valstybinės draudimo priežiūros tarnyba. Šių priežiūros institucijų įgaliojimai yra pakankamai platūs, kad tai galėtų užtikrinti sistemos patikimumą. Be to ir pats dalyvis gali apskusti pensijų kaupimo bendrovės veiksmus ar neveikimą priežiūrą vykdančiai institucijai ar teismui.

Vienas iš apsaugos instrumentų yra kasmetinis pensijų kaupimo bendrovės auditas. Bendrovės privalo teikti priežiūros institucijai ir viešai skelbti savo veiklos ir finansinės būklės ataskaitas. Pensijų kaupimo bendrovės privalo ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus pranešti dalyviui apie jo asmeninėje pensijų sąskaitoje apskaičiuoto pensijų turto dydį.

Įstatymuose yra nustatytos griežtos taisyklės pensijų fonduose kaupiamo turto atžvilgiu:

- Visų pirma, gyventojų kaupiamos lėšos nepatenka į bendrovės sąskaitą, nes Sodra įmokas perveda tiesiai į specialią pensijų fondo sąskaitą, kad bendrovė neturėti galimybės jomis pasinaudoti.
- Dalyvių lėšų apskaitymas taip pat vyksta atskirai nuo kaupimo bendrovės nuosavo turto (buhalterinis turto atskyrimas).
- Į dalyvių lėšas negali būti nukreipti kreditoriniai reikalavimai pagal kaupimo bendrovės skolinius įsipareigojimus.
- Pensijų kaupimo bendrovė dalyvių kaupiamų lėšų tiesiogiai neturi. Jos laikomos ne pačioje pensijų kaupimo bendrovėje, o specialiame banke – depozitoriume, todėl kaupimo bendrovės bankroto atveju dalyvių lėšos išlieka saugios depozitoriume. Depozitoriumo veiklą nuolatos prižiūri Vertybinių popierių komisija. Toks turto atskyrimas yra viena iš svarbiausių dalyvių kaupiamų lėšų saugumo garantijų.
- Apie sprendimą panaikinti pensijų fondą valdymo įmonė ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio sprendimo priėmimo dienos turi pranešti pensijų fondo dalyviams, įmokų mokėtojams ir Vertybinių popierių komisijai.
- Jeigu pensijų fondas panaikinamas ir jo pensijų turto valdymas bei įsipareigojimai pagal pensijų kaupimo sutartis neperduodami kitai valdymo įmonei, panaikinto pensijų fondo pensijų turtas padalijamas dalyviams proporcingai jų pensijų sąskaitose įrašytų apskaitos vienetų kiekiui pagal jo būklę sprendimo panaikinti pensijų fondą priėmimo dieną arba pagal jo būklę teismo sprendimo likviduoti bankrutavusią valdymo įmonę priėmimo dieną. Visas panaikinto pensijų

fondo pensijų turtas turi būti realizuotas ir su pensijų fondo dalyviais turi būti atsiskaityta už jį gautais pinigais. [2]

2.1.3. Pensijų kaupimo bendrovės ar pensijų fondo likimas likvidavimo atveju

Valdymo įmonė pripažinti bankrutavusia gali tik teismas savo sprendimu. Tokiu atveju visas pensijų fondų valdymas, įsipareigojimai, dalyvių lėšos yra pervedamos kitai pensijų kaupimo bendrovei. Pensijų fondai, kurių pensijų turto valdymas ir įsipareigojimai pagal sutartis nebuvo perduoti kitai pensijų kaupimo bendrovei iki nutarties likviduoti pensijų kaupimo bendrovę priėmimo, teismo nutartimi skelbiami panaikintais.

Per 3 mėnesius nuo sprendimo panaikinti pensijų fondą priėmimo dienos dalyvis turi pereiti į kitą tos pačios bendrovės arba kitos bendrovės pensijų fondą. Jei pensijų fondo dalyvis per 3 mėnesius nuo sprendimo panaikinti pensijų fondą priėmimo dienos pareiškia norą pereiti į kitą pensijų kaupimo bendrovės arba kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą fondą, tai į kitą pensijų fondą jis perkeliamas nemokamai.

Apie sprendimą panaikinti pensijų fondą pensijų kaupimo bendrovė ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos turi pranešti pensijų fondo dalyviams bei Vertybinių popierių komisijai.

Jei pensijų kaupimo bendrovės teisė valdyti pensijų fondą pasibaigia, o kitai bendrovei valdymas neperduodamas, jį laikinai perima Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (toliau Depozitoriumas). Tokiu atveju Depozitoriumas turi visas pensijų kaupimo bendrovės teises ir pareigas. Depozitoriumas privalo perduoti valdymą kitai pensijų kaupimo bendrovei per 3 mėnesius. [2]

2.1.4. Pensijų reformos keliami rizika

Yra manančių, kad pensijų sistemos reformavimas yra rizikingas, nes visa atsakomybė tenka valstybei, kuri ir taip neatsakingai rizikuojama viešaisiais finansais. Tačiau mes pasistengsime įrodyti, kad riziką viešiesiems finansams kelia tikrai ne pensijų reforma.

Visų pirma Sodros biudžetas šiandien administruojamas be aiškios ateities vizijos. Šiomis dienomis Sodra giriasi didesniu biudžetu bei jo pertekliumi. Pinigų perteklius kaskart panaudojamas vis dosnesnėms išmokoms. Didesnės išmokos didina įsipareigojimus ne tik šiandienos, bet ir ateities pensininkams. Tuo tarpu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nuo 2015 metų Sodrai prognozuoja deficitą. O tai reiškia, kad valstybė bus nebepajėgi mokėti pensijų. Todėl daugelis ekspertų siūlo Sodros perteklines lėšas labiau skirti ne išmokų auginimui, o pensijos reformos gilinimui.

Taip pat yra teigiama, kad pensijų reforma yra rizikinga, nes žmogui suteikiama per daug laisvės ir atsakomybės. 2006 metų rudenį Seimo socialinių ir darbo reikalų komitete buvo diskutuojamas siūlymas gyventojams, kuriems liko maždaug 5-10 metų iki pensijos, uždrausti dalyvauti rizikinguose pensijų fonduose. Tačiau toks siūlymas buvo sukritikuotas. Visų pirma dėl to, kad reformos dalyviai yra nuolat informuojami apie riziką, susijusią su amžiumi, pajamomis ir rizikingiausiais fondais, todėl jie lengvai gali priimti gerai apgalvotą sprendimą, labiausiai atitinkantį jų galimybes ir siekius. Be to draudimas, minėto amžiaus žmonėms, dalyvauti privačiame pensijų kaupime mažina pasirinkimo laisvę ir diskriminuoja žmones dėl amžiaus ir pajamų.

Daugelis ekspertų mano, kad didžiausia pensijų liberalizavimo rizika yra susijusi su akcijų nuvertėjimo rizika. Tačiau šiai rizikai sumažinti jau priimta nemažai saugiklių. Visų pirma tai investicijų ilgalaikiškumas, taip pat fondų konkurencija bei jų teikiama informacija apie klientų sąskaitose esančias lėšas. Kitas saugiklis - akcijų diferencijavimas bei turto kaupimas depozitoriume.

Antroji pensijų pakopos sistema susiduria su tam tikromis rizikomis, tačiau pati sistema yra sukurta taip, kad tos rizikos minimizuojamos iki minimumo. Todėl teiginys, kad antroji pensijų kaupimo pakopa yra mažiau saugi nei socialinio draudimo sistema, yra diskutuotinas.

Apibendrinant galėtume teigti, kad Sodra taip pat yra rizikinga investicija. Visų pirma, neišvengiamai mažėjant biudžetui, Sodros gražos garantijos taip pat sumažėja iki minimumo. Be to pati Sodra susiduria tiek su ekonomine, tiek su politine rizika. Sodra nepatikima, ir tuo, kad įstatymo leidėjas gali bet kada pakeisti pradines sąlygas (pensijos amžių, išmokų dydį ir kt.).

2.1.5. Kaupiamų įmokų investavimas

Kaupiamosios įmokos pensijų fonduose yra investuojamos į Vertybinius popierius:

- kuriais prekiaujama rinkose, pagal Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymą laikomose reguliuojamomis ir veikiančiose Lietuvos Respublikoje, Europos Sąjungos valstybėje narėje;
- kurie yra įtraukti į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybėje narėje esančios Vertybinių popierių biržos oficialųjį prekybos sąrašą;
- kuriais prekiaujama Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybėje narėje esančioje fondo taisyklėse nurodytose biržose ar rinkose.

Lietuvos Respublikos teisės aktai numato, kad į vieno emitento vertybinius popierius ar pinigų rinkos priemones gali būti investuota ne daugiau kaip 5 procentai pensijų turtą sudarančių grynujų aktyvų. Tačiau yra taikomos ir išimtys.

Investicijos į indėlius vienoje kredito įstaigoje negali sudaryti daugiau kaip 20 proc. pensijų turtą sudarančių grynujų aktyvų. Bendra investicijų į vieno asmens išleistus vertybinius popierius, pinigų rinkos priemones ar indėlius suma negali būti didesnė kaip 20 proc. pensijų turtą sudarančių grynujų aktyvų.

Pensijų turtas negali būti investuotas į nekilnojamąjį turtą, tauriuosius metalus arba į suteikiančius į juos teises vertybinius popierius. Taip pat pensijų turtas negali būti skolinamas, įkeičiamas, juo negalima garantuoti ar laiduoti kitų asmenų įsipareigojimų. Fondo lėšomis negali būti sudaromi sandoriai dėl vertybinių popierių, pinigų rinkos priemonių ar kitų investicinių priemonių, kurių jis neturi, pardavimo.

Apskaitos vienetas yra pensijų fondo dalyviui priklausančios pensijų turto vertės sąlyginis matas. Visos dalyviui priklausančios piniginės lėšos yra konvertuojamos į apskaitos vienetus, o ismokant – vienetai yra konvertuojami į pinigus. Apskaitos vieneto vertė yra skaičiuojama kiekvieną darbo dieną iki 16.00 val. Apskaitos vieneto vertė nustatoma padalijus pensijų fondo grynujų aktyvų vertę, nustatytą skaičiavimo dieną, iš bendro pensijų fondo apskaitos vienetų skaičiaus. Bendra visų pensijų fondo apskaitos vienetų vertė visada yra lygi to pensijų fondo grynujų aktyvų vertei. Apskaitos vieneto vertė nustatoma keturių skaičių po kablelio tikslumu ir apvalinama pagal matematinės apvalinimo taisykles. [2]

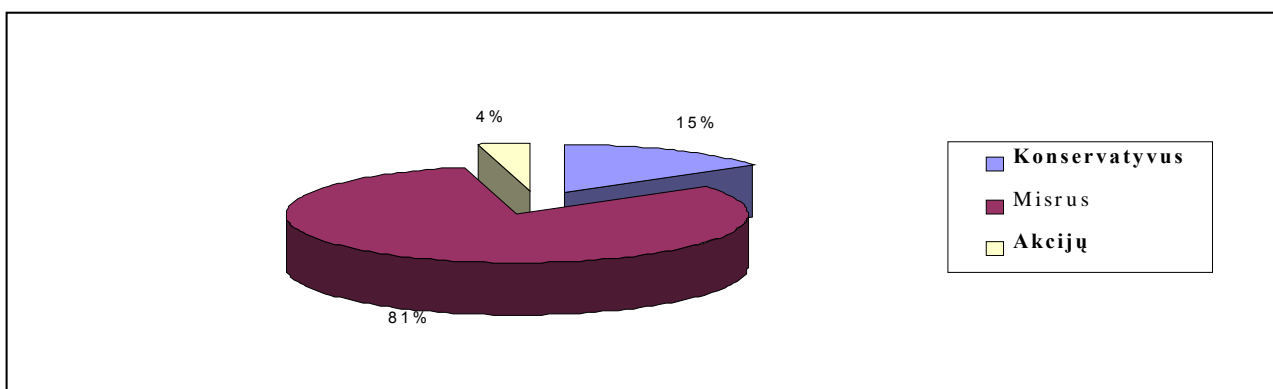
Pensijų fondai skiriasi pagal savo investavimo kryptį. Nuo investavimo krypties priklauso pensijų fondų pajamingumas. Paprastai daugiau uždirba tie fondai, kurie daugiau investuoja į akcijas, bet tokios investicijos yra ir rizikingesnės.

Kiekviena is aukščiau išvardintų pensijų kaupimo bendrovių suteikia galimybę pasirinkti dvi arba tris skirtingas investavimo strategijas, kurios lems kaupiamų lėšų saugumą bei pelningumą. Valdymo įmonės stengiasi praplėsti savo fondų pasiūlą didesnės investavimo rizikos fondais, didesnę turto dalį investuojančiais į akcijas.

Valdytoją pensijai kaupti galima pasirinkti savo nuožiūra. Renkantis pensijų fondą būtina atidžiai išnagrinėti jo taisykles ir tik tuomet apsispręsti, kokia rizika yra priimtinesnė.

Priede Nr. 2 matome, kokie II pakopos pensijų fondai šiuo metu veikia. Kiekvienas pensijų fondas turi skirtingas pensijos rizikos ir pinigų grąžos programas.

Žvilgterėję į 3 pav. pamatysime kaip pensijų kaupimo dalyviai pasiskirsto pasirinkdami pensijų fondo tipą. Matome, kad populiariausi yra vidutinės akcijų dalies pensijų fondai. Dalyviai nelinkę rizikuoti ir renkasi tuos pensijų fondus, kuriuose investicijų vertė turėtų mažiausiai svyruoti.

3 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal pensijų fondo tipą 2003 – 2006 metais [47]

Galime daryti išvadą, kad Lietuvoje žmonės atsargūs, bijo rizikuoti ir laikosi vidurio.

2.1.6. Kaip pasirinkti konkretų pensijų kaupimo fondą

Finansų analitikų asociacijos nuomone amžius neturėtų būti vienintelis svarbus kriterijus, renkantis pensijų fondą. Renkantis investavimo kryptį taip pat reikėtų įvertinti tokius aspektus kaip:

- kokiam investuotojo tipui priklauso konkretus žmogus;
- koks jo socialinis-ekonominis statusas;
- kokia jo investavimo patirtis;
- koks jo disponuojamo turto dydis bei finansiniai planai ateičiai;
- kokia investavimo laiko trukmė.

Apibendrinę galėtume teigti, kad

- **Konservatyvūs fondai, investuojantys tik i Vyriausybių išleistus ir kitus aukščiausio kreditinio patikimumo skolos vertybinius popierius, labiausiai tinka rizikos bijantiems ir socialiai lengvai pažeidžiamiems investuotojams, taip pat tiems, kuriems pensija bus pagrindinis pragyvenimo šaltinis senatvėje.**
- **Fondai, kuriuose investicijos į akcijas siekia iki 20-30 proc. turto, labiausiai tinka investuotojams, kurie nori didesnio pajamingumo, tačiau jautrumas rizikai pakankamai didelis.**
- **Fondai, kuriuose investicijos į akcijas siekia iki 30-60 proc. turto, labiausiai tinka investuotojams, kurie pakankamai domisi ir ismano kapitalo rinkas bei suvokia prisiimamos rizikos laipsnį, taip pat kuriems pensijų kaupimas nebus pagrindinis pragyvenimo šaltinis senatvėje.**
- **Fondus, kuriuose investicijos i akcijas siekia iki 100 proc. turto, tikėtina, kad rinksis investuotojai, kurie nori didžiausio pajamingumo ir yra mažai jautrus rizikai dėl stiprios finansinės padėties, ilgo investavimo ar kitų asmeninių priežasčių. Atrinkus asmeninius tikslus ir poreikius atitinkančią fondu grupę, lieka pasirinkti konkretų fondo valdytoją pagal jo patirtį, kvalifikaciją, teikiamų paslaugų ir aptarnavimo kokybę bei taikomų mokesčių dydį. [45]**

2.1.7. Pensijų fondai pagal riziką

Antros pakopos pensijų fondų gražos ir rizikos rodiklius Finansų analitikų asociacija reguliariai skelbia puslapyje www.finansai.lt.

Finansų analitikų asociacijos prezidentas Mindaugas Vaičiulis teigia, kad viso esamo didelio būrio pensijų fondų tarpusavyje lyginti negalima, nes jie skirtingi. [5] Todėl buvo siūloma išskirti keturias pensijų fondų kategorijas pagal investavimo į akcijas dalį. Lyginimas pagal vieną kriterijų yra naudingas investuotojui, nes jis galėtų matyti realų skirtumą tarp fondo rezultatų.

Finansų analitikų asociacija pelningumą siūlo lyginti reguliariai, iš anksto paskelbtu periodiškumu. Metinis fondo pelningumas neturėtų būti vienintelis fondo veiklos vertinimo rodiklis, kadangi didesnis pelningumas gali būti susijęs su didesne rizika, o ir pats fondo pelningumas objektyviai gali būti įvertintas tik po keleto metų, kadangi fonduose vykdomos investicijos yra ilgalaikės.

Finansų analitikų asociacija pagal investavimo riziką, pasiūlė šias pensijų fondų kategorijas:

5. lentelė. Pensijų fondų kategorijos pagal investavimo riziką

Kategorija	Investicijų į akcijas dalis, proc.	Fondų skaičius grupėje
Vyriausybės obligacijų	0	11
Mažosios akcijų dalies	Iki 30	4
Vidutinės akcijų dalies	30 – 70	12
Akcijų	Iki 100	3

Saltinis: [45]

Visu ataskaitiniu laikotarpiu daugiausiai augo tie antros pakopos pensijų fondai, kurie investavo į akcijas Lietuvoje ir kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse. (žr. 6. lentelę)

6 lentelė. Pensijų fondų pajamingumas nuo veiklos pradžios iki 2005-12-31 (proc.)

Fondų grupės pavadinimas	Pajamingumas nuo veiklos pradžios (proc.)
Vyriausybės obligacijų	4,8
Mažos akcijų dalies	12,6
Vidutinės akcijų dalies	20,6
Akcijų	62,2

Saltinis: [51]

Priede Nr. 3 pateiktoje lentelėje fondai yra sugrupuoti į keturias kategorijas pagal maksimalią investicijų į akcijas dalį. Remiantis pateiktais duomenimis, mes galime palyginti fondų grąžą per trumpą laikotarpį (t.y. grąžą per metus). Taip pat įvertinti kaip fondui sekėsi nuo jo įkūrimo pradžios. Fondų grąža nuo metų pradžios atspindi paskutinio ketvirčio tendencijas ir fondų valdytojų sugebėjimą prisitaikyti prie itin trumpalaikių rinkos pokyčių. Finansų analitikų asociacija pateikdama II pakopos pensijų fondų investicinių rezultatų apžvalga pažymi, kad „fondų grąža nuo įkūrimo yra mažiau patikimas rodiklis, nes fondų investavimo strategijos ar net turto paskirstymo proporcijos su laiku gali kisti. Prognozavimo ar analitiniais tikslais yra geriau vadovautis vidutine visų fondų grupėje grąža, o ne atskiro fondo praeities rezultatais“. [45]

Iš pateiktų duomenų matome, kad daugiausia išaugo UAB „Finasta investicijų valdymas“ Racionalaus rizikos fondas. Šis fondas visas savo lėšas gali investuoti į akcijas.

2.1.8. Rekomendacijos dėl pensijų fondo keitimo

Pasak PZU Lietuva gyvybės draudimo investicijų valdytojos Gražinos Niaurienės „laikini pokyčiai rinkoje neturėtų gąsdinti“. Pensijų kaupimas privačiame fonde yra ilgalaikė investicija, todėl pradėjus kristi akcijų kursams, perbėgti į konservatyvesni fondą, tikrai neverta. [7]

Visiškai išvengti neigiamų rinkos tendencijų neįmanoma. Tiek akcijos, tiek ir obligacijos ne tik brangsta, bet ir pinga. Todėl specialistai pataria dažnai nekeisti pensijų fondo vien dėl rinkos pokyčių. O keičiant visada atsižvelgti į iki pensinio amžiaus likusį laiką.

Specialistai siūlo iš rizikingesnio investavimo fondo į konservatyvųjį pereiti likus mažai laiko iki pensijos, taip bus užfiksuota ankščiau gauta graža ir likusį laikotarpį galima bus tenkintis kuklesniu, bet stabiliu prieaugiu. Konservatyviau investuojantį pensijų fondą galima rinktis ir tuomet, jei į akcijas investuojančiame fonde uždirbta daug ir manoma, kad ateityje keisis rinkos tendencijos.

Toje pačioje bendrovėje lėšas galima perkelti iš vieno antros pakopos fondo į kitą. Perėjimas į kitą tos pačios bendrovės fondą kainuoja tik tuomet, kai tai daroma daugiau nei vieną kartą per dvyliką mėnesių.

Šiuo metu fondus dažniausiai keičia tie, kas iš pat pradžių, dėl nežinojimo ar atsargumo pasirinko konservatyvius fondus. Iš vieno fondo į kitą pereina ir tie, kas seka rodiklius ir siekia optimalaus rezultato. Žmonės vis geriau pradeda suprasti investavimo principus, todėl savo sprendimus ima koreguoti atsižvelgdami į pageidaujamą riziką ir likusį iki pensinio amžiaus laikotarpį. Manoma, kad 2007 metais, kai baigsis privalomas 3 metų išbuvo pirmoje pensijų kaupimo bendrovėje laikotarpis, daugelis žmonių, įvertinę pasiektus rezultatus, pereis iš vienos valdymo bendrovės į kitą.

2.1.9. Pensijų anuitetas

Už pensijų fonde sukauptas lėšas įsigyjamas Pensijų anuitetas (toliau – anuitetas) [3]. Tokias išmokas mokės pasirinkta gyvybės draudimo bendrovė, su kuria sudarysime anuiteto mokėjimo sutartį. Sukaupta suma bus pervesta į šios bendrovės sąskaitą, o ši įsipareigos mokėti apskaičiuoto dydžio anuitetą iki mirties. Anuitetas apskaičiuojamas skirtingai vyrams ir moterims, atsižvelgiant į tai, kokia tuo metu yra vidutinė gyvenimo trukmė, t. y. sukaupta suma bus dalijama iš likusių iki vidutinės gyvenimo trukmės metų. Tada dar į 12 dalių ir gauta suma bus mokama iki mirties. Jei žmogus gyvena ilgiau nei vidutinę gyvenimo trukmę, draudimo kompanija turės jam ir toliau mokėti išmoką, nors visos sukauptos lėšos sąskaitoje jau bus išmokėtos. Jeigu asmuo miršta kaupimo laikotarpiu (t.y. iki pensijų anuiteto sutarties sudarymo), jo sukaupta suma yra paveldima, bet po anuiteto sutarties sudarymo jis atiduoda sukauptas lėšas už įsipareigojimą mokėti anuitetą, išskyrus tuo atveju, jei žmogus pasirenks anuitetą su paveldėjimu, tačiau toks anuitetas bus mažesnis. Tie dalyviai, kurie sukaupta mažesnę nei pusės bazinės pensijos dydžio anuitetą, galės savo sukauptas lėšas pasiimti iš karto arba dalimis - kaip vienkartinę ar periodinę išmoką. Taip gali atsitikti, jei kaupiti bus pradėta vėlai, likus keletui metų iki pensijos arba bus ilgų laikotarpių, kai įmokos nemokėtos. Kita vertus, jei sukaupta suma bus labai didelė, didesnė nei reikia įsigyti trigubo bazinės pensijos dydžio anuitetą, tą perviršį taip pat bus galima pasiimti iš karto arba dalimis [47].

2.1.10. Įdomioji statistika

Šiame skyrelyje nagrinėdami dalyvių pasiskirstymą pagal įvairius kriterijus ataskaitinį laikotarpį imsime nuo 2003 metų, kai prasidėjo pirmasis pensijų kaupimo etapas, iki 2006 metų pirmo etapo pabaigos.

Pensijų kaupimo sutarčių pasirašymo etapai

Lietuvoje jau įvyko keturi Pensijų kaupimo sutarčių pasirašymo etapai. Daugiausiai sutarčių buvo pasirašyta per pirmąjį sutarčių pasirašymo etapą iki 2003 metų gruodžio 1 dienos. Per kitus etapus, kurie vyko kiekvienais metais nuo sausio 1 d. iki liepos 1 d., sutarčių pasirašytą gerokai mažiau.

2003 m. užregistruoti 440 978 pensijų kaupimo dalyviai.

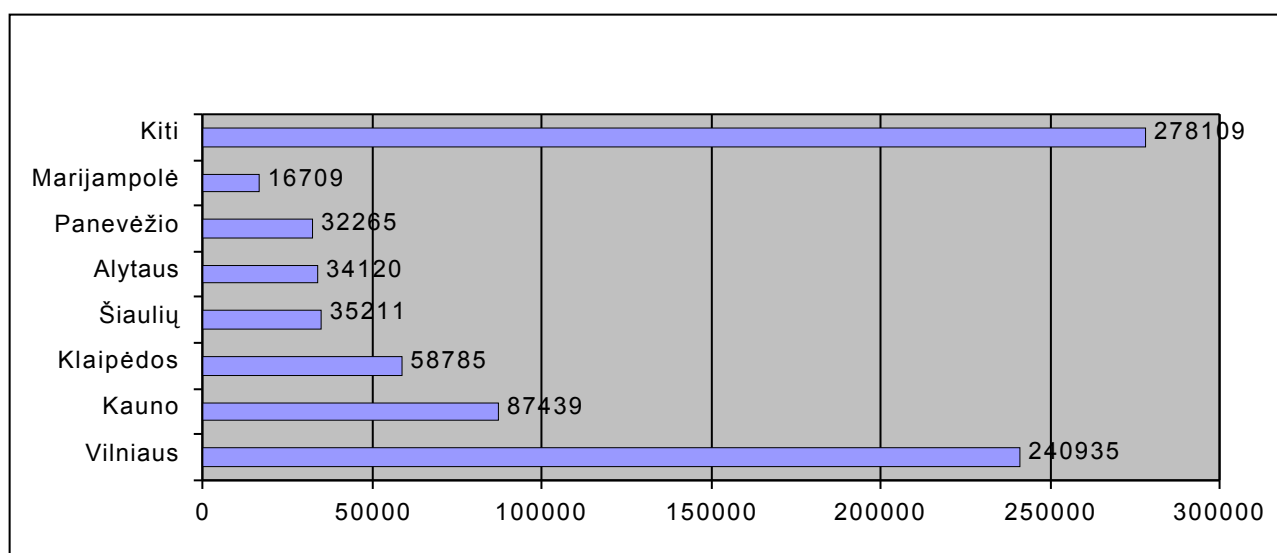
2004 m. užregistruoti 116 202 pensijų kaupimo dalyviai (2004 m. lapkričio 29 d. duomenimis).

2005 m. užregistruoti 128 695 pensijų kaupimo dalyviai (2005 m. gruodžio 31 d. duomenimis).

Nuo 2006 m. sausio 1 d. užregistruoti 99 511 pensijų kaupimo dalyviai (2006 m. rugsėjo 19 d. duomenys). [49]

Fiksuokime, kad pasibaigus 2006 metų pirmajam pensijų kaupimo etapui mes turime 783573 [47] antros pakopos pensijų dalyvius. Šį skaičių analizuosime ir lyginsime tolimesnėje šio darbo eigoje.

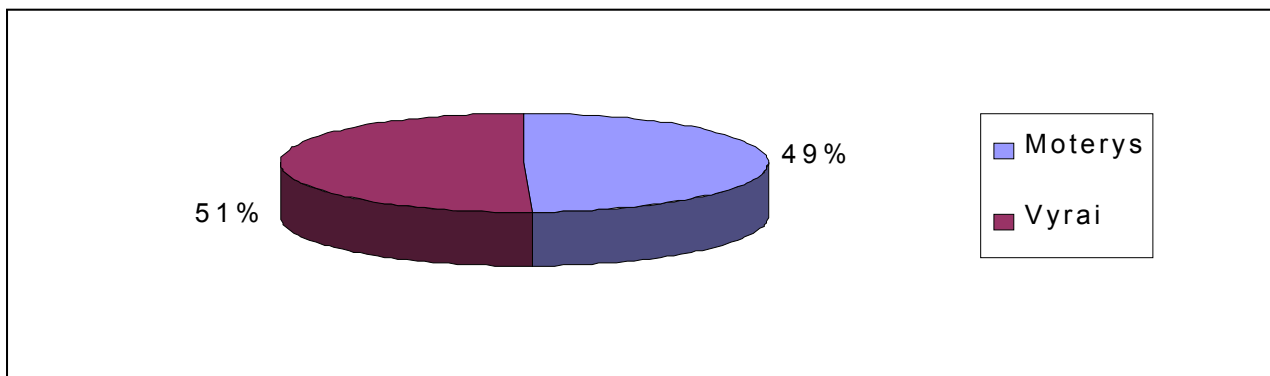
4 pav. parodo kaip pensijų kaupimo dalyviai pasiskirsto pagal gyvenamąją vietą. Matome, kad daugiausiai pensijų kaupimo sutarčių pasirašytą didžiuosiuose Lietuvos miestuose.

4 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal miestus 2003 – 2006 metais

Grafikas sudarytas remiantis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Statistinė informacija apie pensijų kaupimo 2003 – 2006 dalyvius // www.pensijusistema.lt

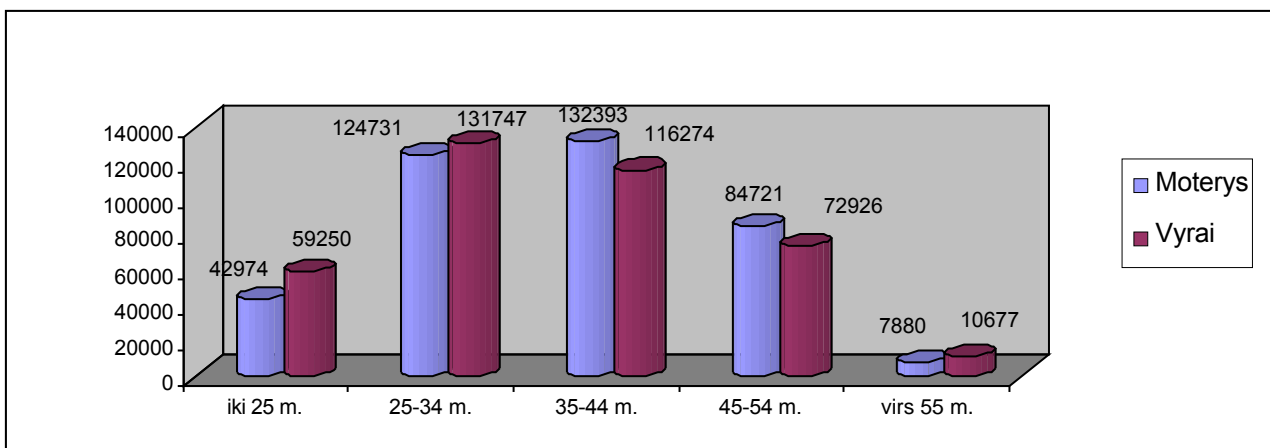
Nors moterų gyvenimo trukmė ilgesnė ir jų Lietuvoje yra kur kas daugiau nei vyrų, tačiau dalyvaujančių II pakopos pensijų kaupime aktyvesni yra vyrai. Šiuos rodiklius mums atspindi 5 pav.

5 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal lytį 2003 – 2006 metais

Grafikas sudarytas remiantis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Statistinė informacija apie pensijų kaupimo 2003 – 2006 dalyvius // www.pensijusistema.lt

Iš 6 pav. pateiktų duomenų matome, kad didžiausią procentą tarp dalyvaujančiųjų pensijų kaupime sudaro 25 – 34 ir 35 – 44 metų dirbantieji. Jaunų žmonių tarpe, renkantis pensijų fondą, aktyvesni yra vyrai. Ir kaip bebūtų keista, nors vyrų gyvenimo trukmė yra trumpesnė nei moterų, su virš 55 metų sulaukusiais vyrais sudarytą kur kas daugiau pensijų kaupimo sutarčių nei su to paties amžiaus moterimis.

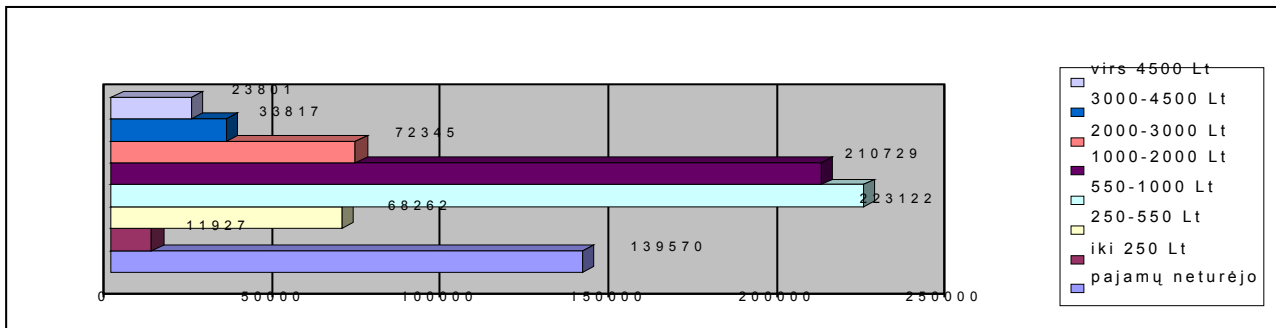
6 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal amžių 2003 – 2006 metais

Grafikas sudarytas remiantis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Statistinė informacija apie pensijų kaupimo 2003 – 2006 dalyvius // www.pensijusistema.lt

Lietuvoje vidutinis darbo užmokestis nėra didelis, tad ir įmokos į pensijų kaupimo fondus taip pat nėra didelės. Tačiau dalyvaujant pensijų kaupime labai svarbus darbo užmokesčio dydis, nes kuo didesnės įmokos, tuo didesnė galimybė sukaupti daugiau pajamų senatvėje. 7 pav. parodo kaip pensijų kaupimo dalyviai pasiskirsto pagal darbo užmokestį.

Didžiausią procentą dalyvaujančiųjų pensijų kaupime sudaro asmenys, gaunantys nuo 550 iki 1000 litų darbo užmokestį. Nedaug atsilieka asmenys gaunantys nuo 1000 iki 2000 litų darbo užmokestį.

Galime daryti išvadą, kad daugiausiai investuoti į pensijų fondus pasiryžta žmonės, gaunantys vidutinį darbo užmokestį. Žmonėms gaunantiems mažesnes nei 550 litų pajamas, nukreipti lėšas į pensijų fondą paprasčiausiai neapsimoka, nes naudos gali arba nebūti arba ji bus labai nežymi. Tad iš pateiktų duomenų matome, kad mažesnes nei 550 litų pajamas gaunantys žmonės nesiryžta dalyvauti privačiame pensijų kaupime.

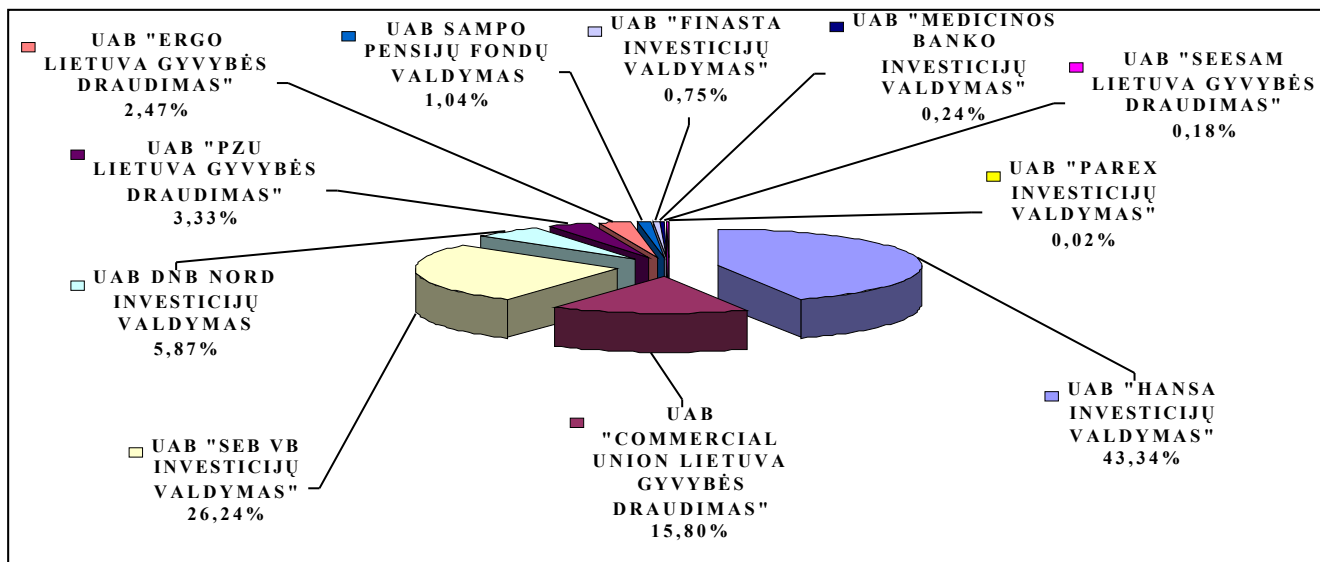

7 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal darbo užmokestį 2003 – 2006 metais

Grafikas sudarytas remiantis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Statistinė informacija apie pensijų kaupimo 2003 – 2006 dalyvius // www.pensijusistema.lt

Analizuojant dalyvių pasiskirstymą pagal bendroves (8 pav.), matome, kad pensijų kaupimo bendrovių siūlomos sąlygos skyrėsi nedaug, tačiau iškart išryškėjo akivaizdūs lyderiai.

Daugiausia II pakopos pensijų kaupimo sutarčių pasirašytą su UAB „Hansa investicijų valdymas“, UAB „SEB VB investicijų valdymas“ ir UAB „Commercial union Lietuva gyvybės draudimas“.

8 pav. Dalyvių pasiskirstymas pagal bendroves 2003 – 2006 metais

Grafikas sudarytas remiantis: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Statistinė informacija apie pensijų kaupimo 2003 – 2006 dalyvius // www.pensijusistema.lt

2.2. Privataus pensijų kaupimo privalumai

Berašant šį darbą mes aptarėme pensijų reformą nuo jos priežasčių iki pasekmių. Pažymėtina, kad pagrindinį dėmesį šiame darbe skyrėme II pensijų pakopai, kur asmuo laisvanoriškai gali apsispręsti dalyvauti ar nedalyvauti privačiame pensijų kaupime, kai dalis Sodrai pervedamų pajamų nukreipiama į privatų pensijų fondą. Visoje šio darbo eigoje aprasant privatų pensijų kaupimą, mes galėjome išvelgti jo privalumus ir net trūkumus. Tam, kad lengviau būtų apibendrinti ir padaryti išvadas iš to, ką jau perskaitėme šiame darbe, siūlome papunkčiui, labai neišsiplečiant, išskirti privataus pensijų kaupimo privalumus ir trūkumus.

Privalumai

- Visų pirma investavimas pensijų fonduose padidina pajamas senatvėje.
- Įmokos į pensijų fondą yra išskaičiuojamos iš asmens sumokėtų mokesčių. Įmokos Sodrai nedidėja ir atitinkamai darbo užmokestis nemažėja.
- Dalyvavimas pensijų kaupime nesumažina kitų socialinio draudimo išmokų (ligos, motinystės, negalios, nedarbo). Išlieka visos pašalpos.
- Asmeniui netekus darbo, jo pasirašyta pensijų kaupimo sutartis lieka galioti, tik nėra pervedamos įmokos iš Sodros. Asmens sukauptos lėšos ir toliau investuojamos pensijų fonde ir laukia, kada pensijų fondo dalyviui sueis pensinis amžius. Asmeniui pradėjus vėl dirbti, apsispręsti iš naujo nereikia, nes įmokos iš karto pervedamos į seniau pasirinktą sąskaitą pasirinktame pensijų fonde.
- Jei darbdavys nesumoka socialinio draudimo įmokų Sodrai, kaupiamųjų įmokų pervedama tiek, kiek priklauso, nes pati Sodra skolas isiesko iš darbdavio.
- Asmuo sulaukęs pensinio amžiaus gali nukelti išmokos mokėjimo pradžią ir kausti papildomos pensijos dalį ilgiau nei tokią galimybę jis turėtų Sodroje.
- Į fondus investuojami pinigai yra žmogaus asmeninė nuosavybė. Žmogaus mirties atveju pensijų fonde sukaupti pinigai niekur nedingsta – juos gali paveldėti mirusiojo artimieji.
- Pasirinkdamas pensijų fondą, asmuo netiesiogiai pasirenka lėšų investavimo strategiją, o pereidamas į kitą pensijų fondą (kitos pensijų kaupimo bendrovės ar tos pačios pensijų kaupimo bendrovės viduje) gali keisti investavimo kryptis ir riziką.
- Pensijų kaupimo bendrovės turtas yra atskirtas nuo pensijų fondų turto, todėl pasinaudoti fondo turtais pensijų kaupimo bendrovė negali. Valdanti įmonė ir pensijų fondas yra skirtingi dalykai. Tai reiškia, kad valdytojo bankroto atveju pensijų fondas neišnyksta. Lėšos išlieka saugios ir įstatymų nustatyta tvarka saugiai pervedamos į kitos dalyvio pasirinktos pensijų kaupimo bendrovės pensijų fondą.

- **Privatus pensijų kaupimas turėtų mažinti šešėlinę ekonomiką, nes žmonės bus suinteresuoti gauti oficialius atlyginimus, kad galėtų kaupti lėšas fonduose.**
- **Sudaryta galimybė kiekvienam pensijų fondo dalyviui gauti iš pensijų kaupimo bendrovės informaciją apie jo pensijos sąskaitos būklę, lėšų investavimo strategiją ir pagal ją gautą investicinę grąžą bei pensijų kaupimo bendrovės finansinės veiklos audito išvadas.**
- **Priversti Sodrą sumažinti savo administravimo mokesčius praktiškai neįmanoma, tuo tarpu bendrovės, steigiančios privačius pensijų fondus, tarpusavy konkuruodamos ėmė mažinti administravimo mokesčius. Tikėtina, kad šie mokesčiai dar gali mažėti.**
- **Pensijų fondų privalumas dar ir tas, kad, dalyvaujant pensijų fonde, žmogaus pensijai sukauptą sumą tiesiogiai priklauso nuo jo darbo užmokesčio dydžio. Tuo tarpu Sodra, kokį darbo stažą žmogus beturėtų, šiandien dėl savo lėšų ribotumo negali mokėti didesnės negu 1000 Lt pensijos. Čia pasireiškia „lubų“ efektas (didžiausias pensijos apribojimas), kurio neturi pensijų fondai.**
- **Kalbant apie Pensijų fondų įtaka kapitalo rinkai galime teigti, kad pensijų fondai paskatins vertybinių popierių su fiksuotomis pajamomis rinkos plėtrą: atsiras naujų bendrovių, Savivaldybių ir Vyriausybės rūšių obligacijų. Be to pensijų fondai gali padidinti Lietuvos kapitalo rinkos likvidumą.**

2.3. Privataus pensijų kaupimo trūkumai

Galime išskirti šiuos pagrindinius privataus pensijų kaupimo trūkumus:

- Vienas iš neigiamų faktorių yra baimė prarasti sukauptas įmokas. Po patirtos bankų krizės Lietuvos gyventojai labai atsargiai vertina galimybę kaupti lėšas privačiuose pensijų fonduose. Žmonės dar niekaip negali pamiršti Sekundės banko bankroto. Diskusijas apie reformos keliamą riziką paaštrino ir 2005 metų rudenį įvykęs „Ingo Baltic“ bankrotas. Tačiau baimintis dėl to tikrai neverta, nes pensijų fondai savo struktūra, administravimu ir priežiūra niekuo nepanašūs į subankrutavusias bendroves.
- Asmuo pradėjęs dalyvauti pensijų kaupime, grįžti atgal į Sodrą jau nebegali. Jei asmuo liko nepatenkintas pensijų fondu ar pensijų kaupimo bendrove, jis gali pakeisti fondą arba pereiti į kita pensijų kaupimo bendrovę, tačiau grįžti atgal į Sodrą jau nebegali.
- Dalyvaujant pensijų kaupime galima kaupti lėšas tik vienos pensijų kaupimo bendrovės viename pensijų fonde.
- II pakopos pensijų fonduose dalyvauti negali dirbantys pagal verslo liudijimus ar autorines sutartis. Vienintelis būdas šiems žmonėms, papildomai kaupti pensiją senatvei, - dalyvavimas III pakopos pensijos kaupime.

„Spekulantų“ direktorius, nurodydamas vieną iš didžiausių savanoriškų pensijų fondų trūkumų, teigė, kad

- „valdančios įmonės įstatinio kapitalo dydis yra per mažas, o „įėjimo“ ir valdymo mokesčiai nepriklauso nuo rezultato“. [33]
- Įmokos į PF pervedamos kas ketvirtį, pervedant lėšas kas mėnesį, jos būtų greičiau investuojamos ir uždirbtų daugiau pajamų.
- Moterų pensijos bus mažesnės. Moterys sudariusios sutartis su privačiais pensijų fondais gaus mažesnę pensiją nei vyrai. Moterys gyvena ilgiau, todėl joms bus išmokama mažesnė papildoma pensija, nors jos bus sukauptos tokią pačią sumą kaip ir vyrai.
- Finansinė atsakomybė už išmokas. Pensijų kaupimo bendrovėms nesėkmingai investavus, žmonės gali gauti mažesnę senatvės pensiją, negu būtų mokama Valstybinio socialinio draudimo fondo. II pakopos pensijų sistemoje kaupiamos pensijos dydžio negarantuoja nei valstybė, nei pensijų fondai. Todėl nesėkmingų investicijų atvejais visos pasekmės tenka pensijų kaupimo dalyviams.
- Pensijų kaupimo fondai negarantuoja didesnės pensijos nei teikiamos Sodros. Kaupiamosios pensijos dydis labai priklausys nuo lėšų investavimo sėkmės. O kiek

susikaups, pasakyti nieks negali, nes vertybinių popierių kainos biržose neprognozuojamos.

- Valstybė neprisiima atsakomybės už privačios pensijos dydį. Pensijos dydis priklausys nuo kiekvieno asmens įmokų mokėjimo trukmės, atlyginimo, nuo kurio būtų mokamos įmokos dydžio ir įmokų investavimo sėkmės. Valstybė tik nustato bendras investavimo taisykles.
- Perėjimo laikotarpiu, kuomet lėšos atitraukiamos iš dabartinės pensijų sistemos ir nukreipiamos kaupimui, turi būti nemaži finansiniai ištekliai atitrauktoms iš socialinio draudimo lėšoms kompensuoti.
- Pensijų kaupimo bendroves prižiūri dvi institucijos: Vertybinių popierių komisija ir Draudimo priežiūros komisija. Neišvengiamai atsirandantys skirtingi tos pačios veiklos traktavimai skirtingose priežiūros institucijose gali sukurti nevienodas verslo sąlygas pensijų kaupimo bendrovėms.
- Mažas procentas nuo pervedamos Sodra sumos. Lietuvoje kaupimui skirta socialinio draudimo įmokos dalis yra labai maža – pradedant 2,5 proc. 2004 metais ir baigiant didžiausia įmoka t.y. 5,5 proc. 2007 metais. Akivaizdu, kad skaičiuojant šį procentą nuo vidutinės algos, įmokos nesusidaro didelės, todėl ir sukauptos sumos nebus įspūdingos.

Vertybinių popierių komisijos ir pensijų fondų atstovai tvirtina, kad

- pasirinktas pensijų kaupimo reformos modelis, kai neribojamas pensijų dalyvių amžius, yra rizikingas. Trumpesnį laiką kaupdami pensijas pensijų fonduose, dalyviai susiduria su didesne finansinių rinkų svyravimų rizika, o tai gali tiesiogiai lemti būsimos pensijos dydį. Vertybinių popierių komisijos pateikiamoje informacijoje nurodyta, kad labai rimtai turėtų pasvarstyti apie pensijų kaupimą tie asmenys, kuriems iki senatvės pensijos amžiaus liko mažiau negu 10–12 metų. Tokiais atvejais kaupti papildomą pensiją fonde patartina, jeigu gaunamos didelės pajamos. Priešingu atveju tikėtina, kad senatvėje tokie asmenys gaus mažesnę pensiją, negu būtų gavę tik iš Sodros.
- Mažai uždirbantiems rizikinga kaupti privačiuose pensijų fonduose. Sodros sistemoje lėšos yra perskirstomos. Pvz., vienas žmogus uždirba 2000, kitas – 1000 Lt. Bet pirmojo pensija nebus dvigubai didesnė už antrojo: to, kuris uždirba mažiau, bus šiek tiek didesnė, o to, kuris uždirba daugiau, - šiek tiek mažesnė. Privačiame pensijų fonde dalyvaujantys žmonės išeina iš Sodros su savo įmokų dalimi, kuri nebedalyvaus perskirstyme tarp skirtingus atlyginimus gaunančių žmonių. Tai reiškia, kad daug uždirbantys žmonės apsaugos nuo perskirstymo, ir jiems naudinga išeiti iš Sodros. O

tiems, kurie uždirba mažai ir nesitiki gyvenime daug uždirbti, išeiti iš Sodros nenaudinga, nes minėtas perskirstymas būtų jiems ir yra sukurtas.

- **Daugelio ekspertų manymu didelis minusas yra tai, kad privatus pensijų kaupimas yra paliekamas pačių apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu laisvanoriškam apsisprendimui. Kadangi dalyvavimas privačiame pensijų kaupimo fonde nėra privalomas, todėl socialinis ir ekonominis poveikis bus pakankamai nežymus.**

3. UAB „FINASTA INVESTICIJŲ VALDYMAS“ PENSIJŲ FONDAI

3.1. Finasta investicijų valdymas - fondai maksimalistams

AB FMĮ „Finasta“ yra didžiausia finansų maklerio įmonė Lietuvoje. Dešimt metų, nuo pat įkūrimo datos, Finastos veikla susijusi tik su vertybiniais popieriais, o tai leidžia augti ir pasiekti reikšmingų laimėjimų pasirinktoje srityje. Nuo 2003 m. Finasta ėmė aktyviai reklamuotis ir per tą laikotarpį sukūrė stiprų prekės ženklą.

Bendras AB FMĮ „Finasta“ ypatumas – išsiskirti iš finansų sektoriuje dirbančių kompanijų reklaminio šurmulio, šiek tiek šokiruojant, renkantis humoristines reklamos formas ir stebinant naujais ir drąsiais sprendimais. Ši kompanija nebijo netradicinių sprendimų. Stengiasi įgyvendinti net pačias drąsias idėjas, kiek jos atitinka klientų tikslus, stilių ir biudžeto galimybes.

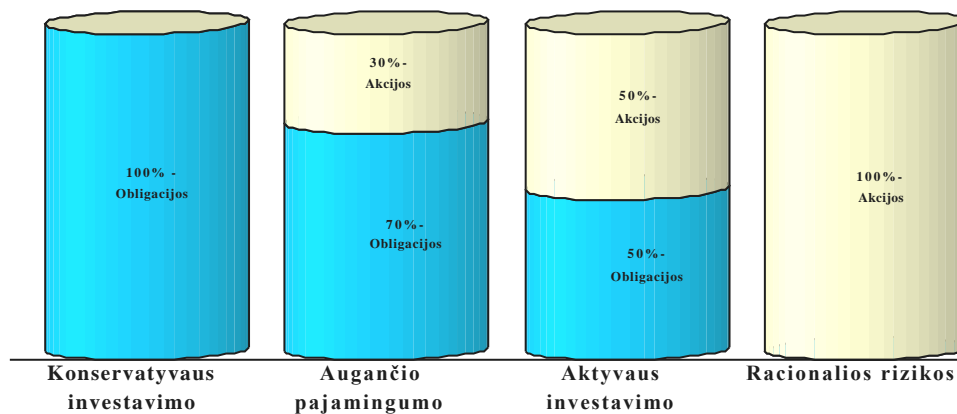
AB FMĮ „Finasta“ koja į koją dirba su investicinių ir pensijų fondų valdytoja UAB „Finasta investicijų valdymas“ (FIV). Daugeliui UAB „Finasta investicijų valdymas“ gali pasirodyti maža, nes užima tik 0,75 proc. (žiūrėti 8 pav.) bendros rinkos, pagal pasirašytų antros pakopos pensijų kaupimo sutarčių skaičių, tačiau pagal turto vienam dalyviui tenkančią dalį FIV stipriai lenkia kitu bendrovių pensijų fondus.

3.2. UAB „Finasta investicijų valdymas“ pensijų fondai

UAB „Finasta investicijų valdymas“ nuo pat savo veiklos pradžios siekianti įsitvirtinti kaip sėkmingiausiai pensijų fondus valdanti bendrovė, sukūrė keturis pensijų fondus, maksimaliai tenkinančius skirtingus klientų poreikius

- **Konservatyvaus investavimo**
- **Augančio pajamingumo**
- **Aktyvaus investavimo**
- **Racionalios rizikos**

Žvilgtelė į 9 pav. pamatysime kuo šie pensijų fondai tarpusavyje skiriasi.

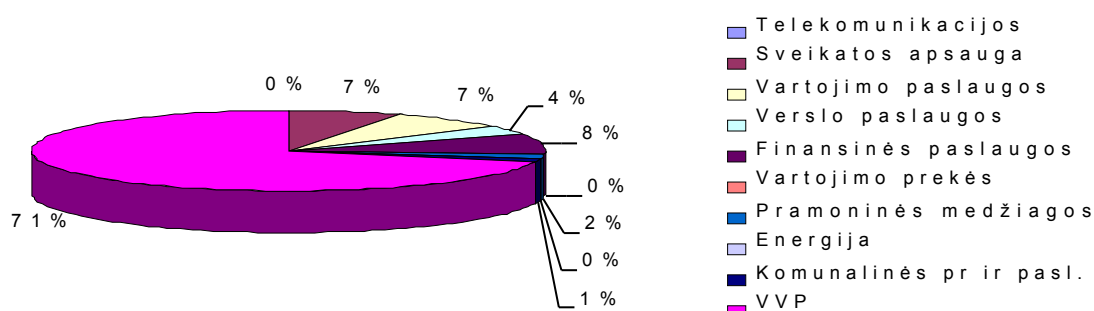
9 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ pensijų fondai [55]

➤ Konservatyvus investavimo pensijų fondo turtas yra investuojamas tik į Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ar Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos valstybių Vyriausybių, Centrinų bankų ir Europos Centrinio banko išleistus arba į jų garantuotus skolos vertybinius popierius.

Konservatyvus investavimo pensijų fondo grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 yra 7,03 proc. [55] Kai tuo tarpu daugiausia II pakopos pensijų kaupimo sutarčių pasirašiusios UAB „Hansa investicijų valdymas“ bendrovės pensijų fondas Hansa pensija 1 grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 yra 4,85 proc. [54]

➤ Augančio pajamingumo pensijų fondo turtas yra investuojamas:

1. iki 30 proc. į įmonių akcijas ir/arba į investicinius fondus, kurių pagrindinė investavimo kryptis – nuosavybės vertybiniai popieriai;
2. iki 100 proc. (bet ne mažiau kaip 70 proc.) į skolos vertybinius popierius, pinigų rinkos priemonės ir/arba į investicinius fondus, kurių pagrindinė investavimo kryptis – skolos vertybiniai popieriai ir pinigų rinkos priemonės.

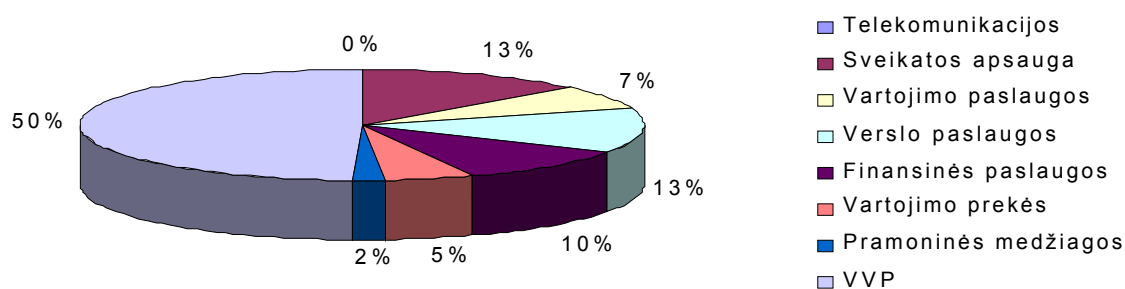

10 pav. Augančio pajamingumo fondo investicijos pagal sektorius [39]

Mažos akcijų dalies (iki 30 proc.) pensijų grupei priklausantis UAB „Finasta investicijų valdymas“ Augančio pajamingumo fondas užima lyderio pozicijas. Grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 yra 49,55 proc. Kai tuo tarpu tai pačiai pensijų fondų kategorijai, pagal investavimo riziką, priklausančio UAB „Hansa investicijų valdymas“ pensijų fondo Hansa pensija 2 grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 yra tik 14,42 proc. O UAB „Parex investicijų valdymas“ pensijų fondas Parex pensija 2 nuo veiklos pradžios pasiekė tik 3,25 proc.

Aktyvaus investavimo pensijų fondo turtas yra investuojamas:

1. iki 50 proc. į akcijas ir/arba investicinius fondus, kurių pagrindinė investavimo kryptis – nuosavybės vertybiniai popieriai;
2. iki 100 proc. (bet ne mažiau kaip 50 proc.) į skolos vertybinius popierius, pinigų rinkos priemonės ir/arba investicinius fondus, kurių pagrindinė investavimo kryptis – skolos vertybinių popierių ir pinigų rinkos priemonės.

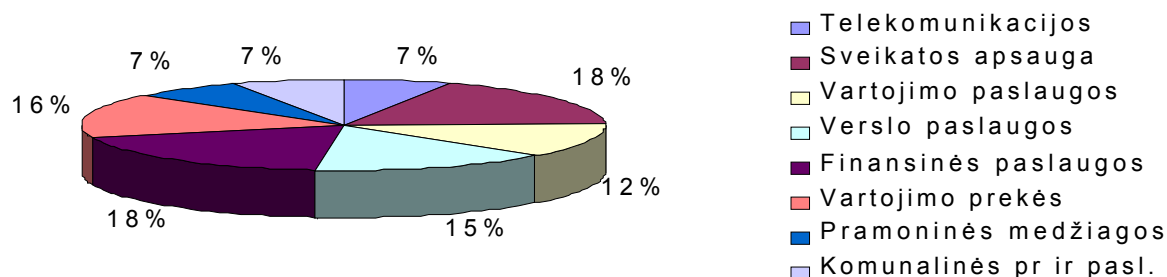

11 pav. Aktyvaus investavimo fondo investicijos pagal sektorius [39]

Aktyvaus investavimo fondas vidutinės akcijų dalies pensijų fondų grupėje yra pelningiausias. Fondo grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 siekia 81,33 proc. Pasak UAB „Finasta investicijų valdymas“ direktoriaus Andriaus Barščio, tokį pelningumą lėmė pasirinkta strategija investuoti į neįvertintas Vidurio ir Rytų Europos, įskaitant ir Lietuvos, įmones. Investuojant analitikai ieško 15-20 proc. neįvertintų akcijų.

UAB „Hansa investicijų valdymas“ pensijų fondo Hansa pensija 3 grynoji grąža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 yra tik 26,84 proc.

➤ Racionalios rizikos pensijų fondo turtas yra investuojamas į akcijas ir/arba investicinius fondus, kurių pagrindinė investavimo kryptis – nuosavybės vertybiniai popieriai.

12 pav. Racionalios rizikos fondo investicijos pagal sektorius [39]

Racionalios rizikos pensijų fondas, priskiriamas akcijų (70-100 proc.) grupei, yra absoliučiai pelningiausias. Šio fondo grynoji graža nuo veiklos pradžios iki 2006-11-23 siekė 153,30 proc.

Iš 11 pensijų kaupimo bendrovių, į akcijų pensijų fondus (iki 100 proc.) be UAB „Finasta investicijų valdymas“ (Racionalios rizikos pensijų fondas), investuoti siūlo dar 2 bendrovės: UAB „Sampo gyvybės draudimas“ (Sampo pensija 100) ir UAB „SEB VB investicijų valdymas“ (SEB VB pensija 3). Tačiau šių fondų investavimo gražą nuo veiklos pradžios yra aštuonis kartus mažesnė.

Tokius ženklus rezultatus AB „Finasta investicijų valdymas“ valdomi antros pakopos pensijų fondai pasiekia, sugebėjimu skaidyti riziką, diversifikuojant investicijų portfelį, atrandant dar neįvertintas įmones ir į jas investuojant bei sugebėjimu nuosmukio metu rasti tokių akcijų, kurių kainos didėja.

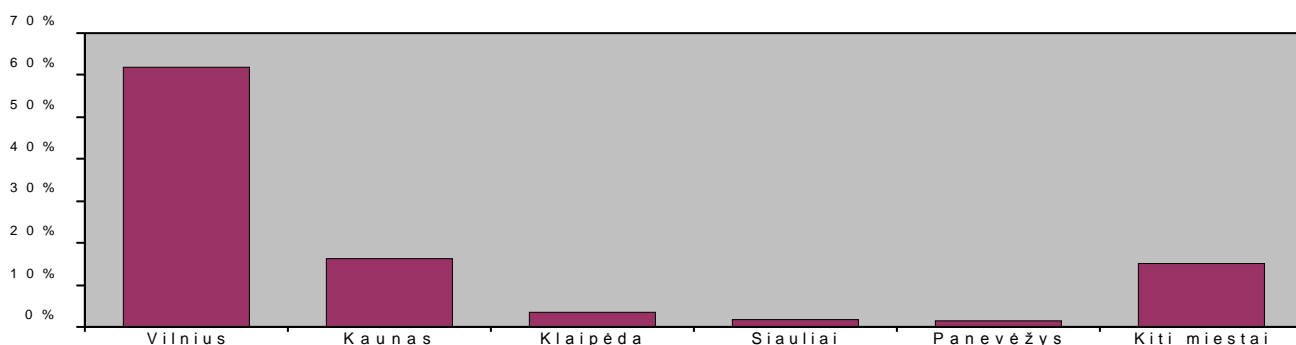
Kiekviena kaupimo bendrovė pati nusistato kokius maksimalius mokesčiais ji taikys, todėl reikia atidžiai perskaityti pasirenkamo pensijų fondo taisykles. Palyginę perėjimo į kitą fondą mokesčius (priedas Nr. 4) matome, kad perėjimo į kitą tos pačios ar kitos pensijų kaupimo bendrovės pensijų fondą, tik UAB „Finasta investicijų valdymas“ netaiko perėjimo mokesčio. Visos kitos bendrovės taiko įstatymų leidžiamą maksimalų procentą.

UAB „Finasta investicijų valdymas“ kaip ir kitos pensijų valdymo bendrovės negarantuoja dalyviams pajamingumo, tačiau kaip matėme, pensijų fondų lėšos, siekiant sumažinti riziką, investuojamos į įvairius vertybinius popierius.

3.3. Bendra rinkos apžvalga ir konkurentai

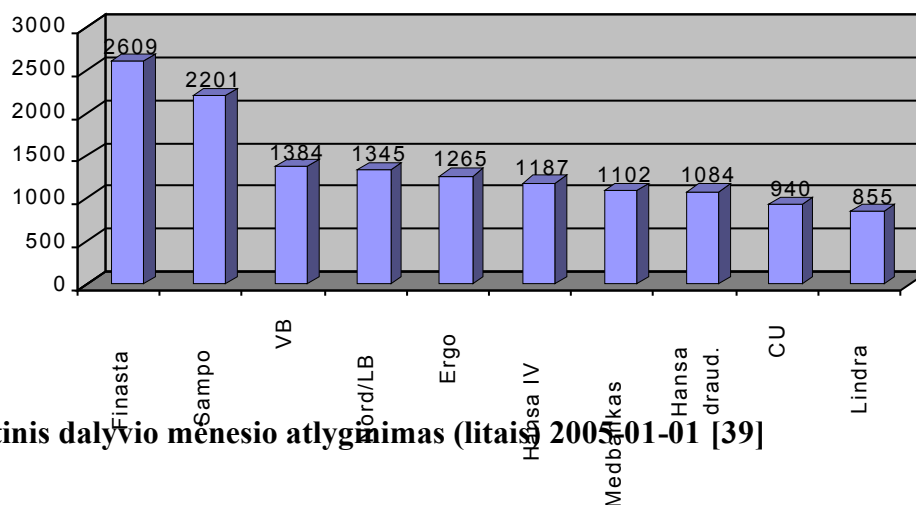
Pagrindiniai UAB „Finasta investicijų valdymas“ konkurentų pranasumai: garsūs vardai, stambūs reklamos biudžetai, didelis klientų pasitikėjimas, didelis platintojų tinklas. Tačiau pagrindinis jų trūkumas - neįkvepiantys investavimo rezultatai. Ir nors UAB „Finasta investicijų valdymas“ pagal sudarytų pensijų kaupimo sutarčių skaičių stipriai atsilieka nuo kitų pensijų kaupimo bendrovių, tačiau ji yra akivaizdi lyderė pagal investavimo strategiją ir gaunamą gražą. Galime daryti šias pagrindines prielaidas, dėl ko FIV pasirinkusiųjų skaičius sąlyginai mažas. Visų pirma vartotojai rinkosi fondų valdytojus apie kuriuos daugiausiai girdėjo ir tokie faktoriai kaip investavimo patirtis ar geresnės sąlygos didelės įtakos jiems neturėjo. Visų antra, vartotojams tiesiog trūko žinių racionaliam sprendimui padaryti.

UAB „Finasta investicijų valdymas“ tikslinė auditorija yra išsilavinę ir didesnes pajamas gaunantys didžiųjų Lietuvos miestų gyventojai. Tai galime matyti iš žemiau pateiktų statistinių duomenų.

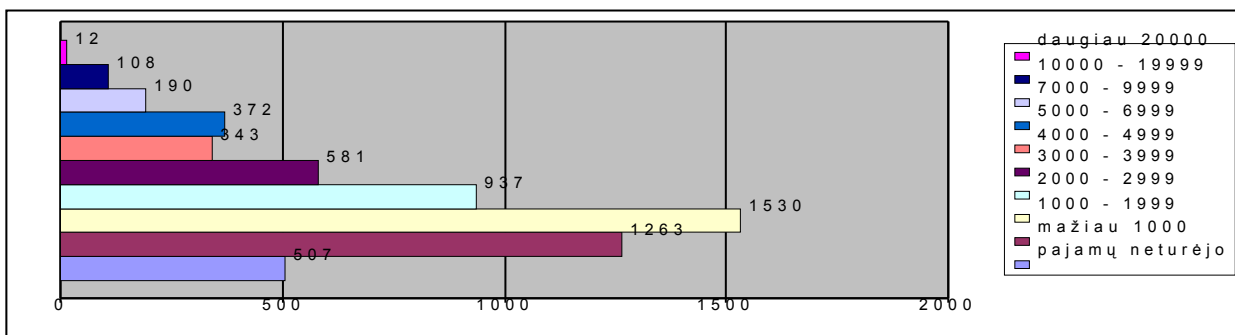
13 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ pensijų fondų dalyvių pasiskirstymas miestuose [55]

Iš visų pensijų kaupimo bendrovių didžiausią vidutinį mėnesio atlyginimą gauną UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyviai. FIV pensijų fondų investuotojų vidutinis darbo užmokestis didžiausias iš visų pensijų kaupimo bendrovių.

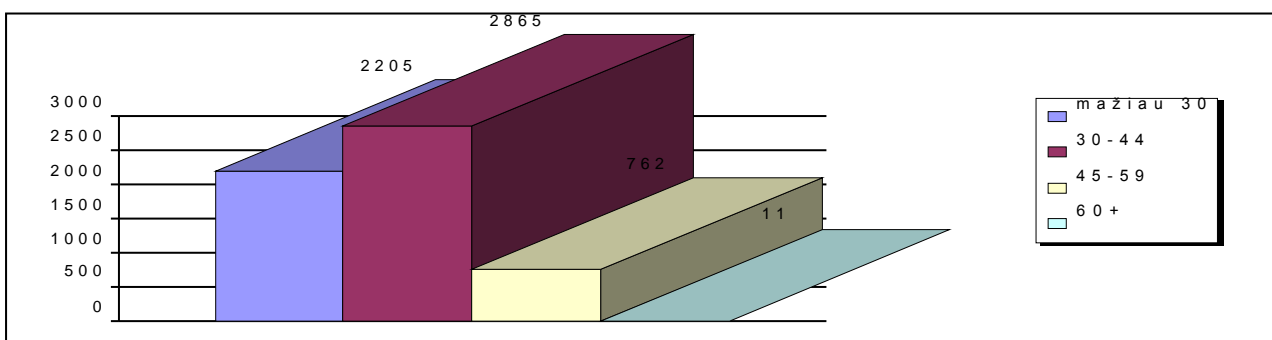
14 pav. Vidutinis dalyvio mėnesio atlyginimas (litais) 2005-01-01 [39]

Palyginę 15 pav. (UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių pasiskirstymas pagal darbo užmokestį) su 7 pav. (Visų dalyvių pasiskirstymas pagal darbo užmokestį) pamatysime, kad FIV pensijų kaupime dalyvaujantys asmenys gauna kur kas didesnę darbo užmokestį.

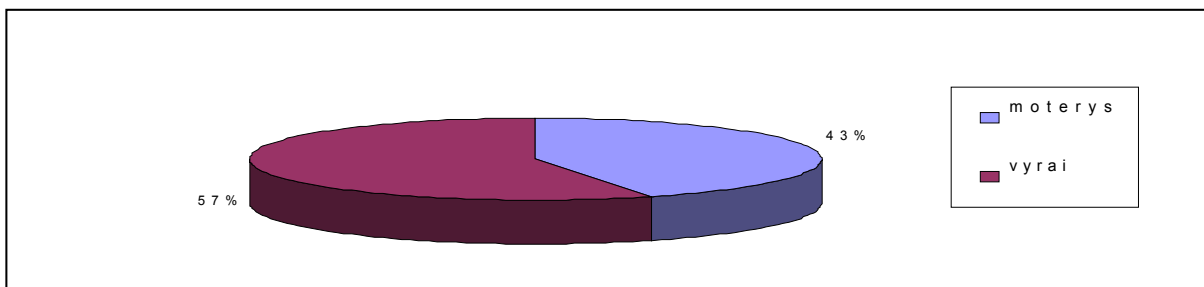
15 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių pasiskirstymas pagal darbo užmokestį [55]

Lyginant UAB „Finasta investicijų valdymas“ su kitomis pensijų kaupimo bendrovėmis pagal tokius rodiklius kaip lytis ar investavimo amžius, ryškių skirtumų nesurasime. Kaip ir bendroje rinkoje, taip ir UAB „Finasta investicijų valdymas“ didžiausią procentą dalyvaujančių pensijų kaupime sudaro 25 – 44 metų sulaukę žmonės. Kiek didesnę UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių dalį sudaro jaunimas iki 30 metų, kai tuo tarpu kitose bendrovėse nuo 45 iki 54 metų.

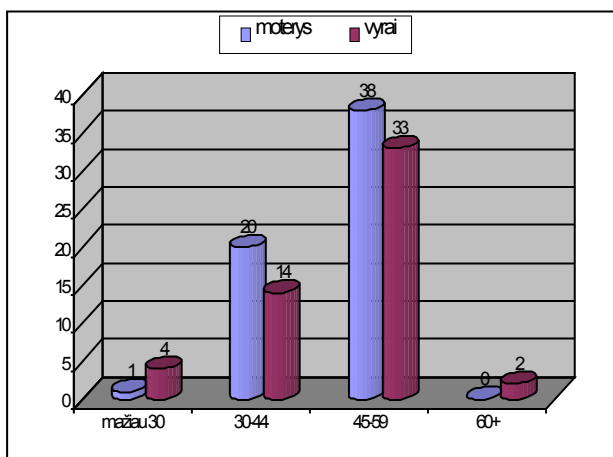
16 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes [55]

Lyginant dalyvius pagal lytį, matome, kad kaip ir bendroje pensijų kaupimo rinkoje taip ir UAB „Finasta investicijų valdymas“ antros pakopos pensijų fondus aktyviau renkasi vyrai.

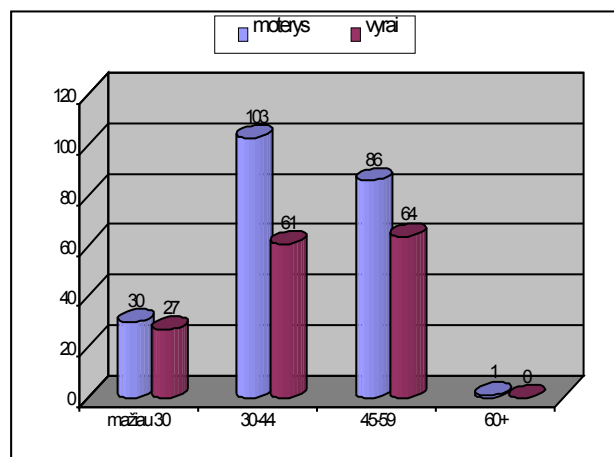

17 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių pasiskirstymas pagal lytį [55]

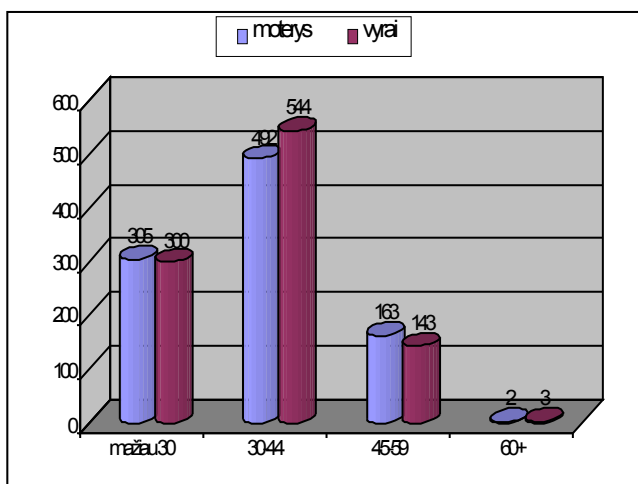
Didžioji dalis FIV „antrosios pensijos” investuotojų rinkosi rizikingesnius fondus

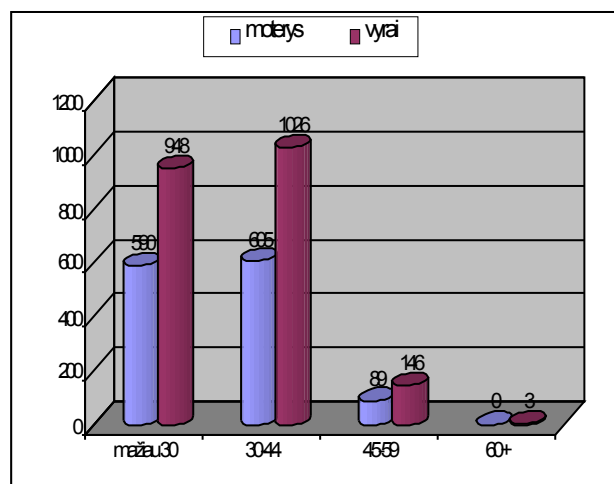
18 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas dalyvių pasirinkimas Konservatyvaus investavimo fondą

19 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas dalyvių pasirinkimas Augančio pajamingumo pensijų fondą

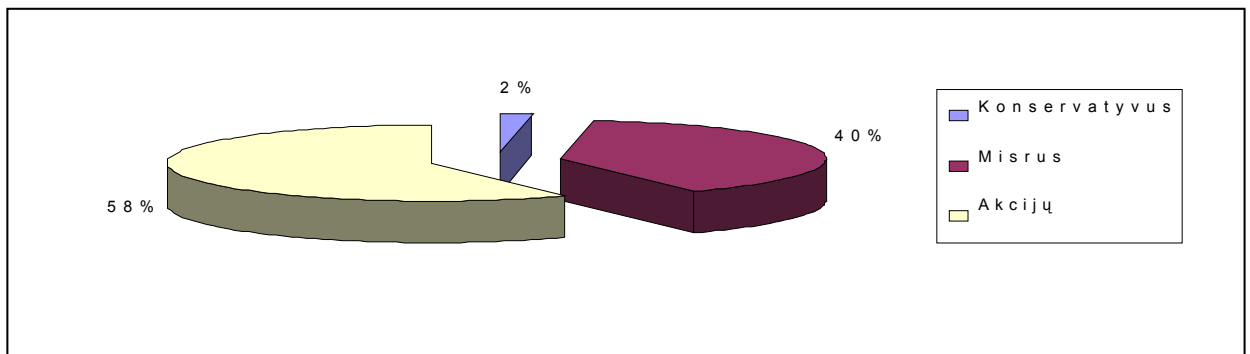
20 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas dalyvių pasirinkimas aktyvaus investavimo pensijų fondą

21 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas dalyvių pasirinkimas Racionalios rizikos pensijų fondą

Išanalizavus visų keturių (18, 19, 20, 21 pav.) UAB „Finasta investicijų valdymas“ siūlomų antros pakopos pensijų fondų diagramas, galima teigti, kad didžioji dalis investuotojų rinkosi rizikingesnius fondus. Labiausiai linkę rizikuoti vyrai. Akivaizdus skirtumas yra tarp mažiausiai ir daugiausiai rizikingų fondų. Konservatyvaus investavimo fonde lyderiauja moterys, o racionalios rizikos fonde – vyrai. Vieną iš esminių bruožų, nagrinėdami UAB „Finasta investicijų valdymas“ antros pakopos pensijų fondus galime surasti, palyginę FIV fondų investavimo statistiką su bendra rinkos statistika.

Pagal bendrą visų pensijų kaupimo bendrovių vidurkį antros pakopos pensijų dalyviai, net 81 proc. persvara pasirinko mišraus investavimo fondus, ir tik 4 proc. savo lėšas patikėjo fondams 100 proc. investuojantiems į akcijas. Tuo tarpu investavimo į UAB „Finasta investicijų valdymas“ siūlomus fondus statistika yra priešinga. Iš žemiau pateiktos diagramos matome, kad patį rizikingiausią fondą, 100 proc. investuojantį į akcijas, pasirinko net 58 proc. dalyvių.

22 pav. UAB „Finasta investicijų valdymas“ dalyvių pasirinkimas pagal pensijų fondo tipą 2003 – 2006 m. [55]

Šio skyriaus apibendrinimą labiausiai atspindėtų atsakymas į klausimą - Kodėl verta rinktis UAB „Finasta investicijų valdymas“ pensijų fondus?

- Didelė darbo vertybinių popierių rinkose patirtis.

UAB „Finasta investicijų valdymas“ valdomuose pensijų fonduose kaupiamas lėšas investuoja didžiausia Lietuvoje finansų maklerio įmonė AB FMĮ „Finasta“, turinti dešimties metų darbo su vertybiniais popieriais patirtį.

- Atsižvelgiant į skirtingus pensijos kaupimo dalyvių poreikius, siūloma kaupti pensiją viename iš keturių pensijos fondų.
- Vieni geriausių investavimo rezultatų.
- Maži atskaitymų dydžiai.

UAB „Finasta investicijų valdymas“ nustatė tik 0,99 proc. metinį atskaitymo dydį nuo sąskaitoje sukauptų lėšų ir 1,19 proc. ar 1,49 proc. dydžius nuo įmokų. Pereinant į kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą pensijų fondą ar pasirenkant kitą UAB „Finasta investicijų valdymas“ valdomą pensijų fondą nėra daromi jokie perėjimo atskaitymai nuo pervedamų lėšų.

ISVADOS

Darbo pradžioje iškeltas tikslas (įvertinti privataus pensijų kaupimo galimybes Lietuvoje, aptariant privataus pensijų kaupimo privalumus bei trūkumus) yra pasiektas. Iš visų apibrėžtų uždavinių, sunkiausia buvo palyginti privataus pensijų kaupimo bendroves ir įvertinti jų siūlomas pensijos kaupimo paslaugas, nes iš vienuolikos privačių pensijos kaupimu užsiimančių bendrovių tik dvi geranoriškai suteikė daugiau informacijos, nei galime rasti šių bendrovių internetiniuose puslapiuose.

Darbo pradžioje buvo iškeltos trys hipotezės. Darbo pabaigoje galime teigti, kad viena iš jų tikrai pasitvirtino: Pensijų reformos tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje. Kitas dvi hipotezes (Pensijų fondai yra pranašesni už Sodros pensijų sistemą ir Naujoji pensijų sistema yra patikima) patvirtinti ar paneigti galėsime tik po kelerių metų. Apie pensijų fondų pranašumą ir patikimumą, kol kas spręsti dar per anksti. Trijų metų privataus pensijų kaupimo laikotarpis yra per mažas laiko tarpas įvertinti ar žmogus išlošė ar pralošė nukreipęs savo lėšas į privatų pensijų fondą.

Šiame darbe buvo pateiktos ir stipriosios ir silpnosios pensijų sistemos reformos pusės. Todėl negalime teigti, kad pensijų sistemos reforma ir jos siūlomas privatus pensijų kaupimas šimtu procentu užtikrins geresnį gyvenimą senatvėje kaip ir negalime teigti, kad pensijos po trisdešimties metų bus tokios pat menkos kaip ir dabar. Diskusijos šia tema neblėsta ir yra pačiame įkarštyje.

Apibendrinant visą darbą galime padaryti šias išvadas:

1. Norint užtikrinti sėkmingą pensijų reformos eigą svarbus visuomenės pritarimas ir palaikymas. Tam, kad visuomenė galėtų aktyviai dalyvauti ir palaikyti vykdomą reformą, būtinas pakankamas visuomenės narių informuotumas.

2. Pensijų kaupimo dalyvių skaičius liudija pasitikėjimą.

3. Dalyvavimas šioje reformoje nėra privalomas, o tai mažina būsimų dalyvių skaičių.

4. Pasirinktas pensijų kaupimo reformos modelis, kai yra neribojamas pensijų dalyvių amžius, yra rizikingas.

5. Atsižvelgiant į pensijų kaupimo dalyvių amžių ir gaunamas pajamas, yra didelė rizika, kad dalies pensijų kaupimo dalyvių pensija, sulaukus senatvės gali būti mažesnė negu jie tikėjosi.

6. Lietuvoje nėra numatyti teisiniai saugikliai, apsaugantys tam tikras socialines žmonių, dalyvaujančių pensijų kaupime, grupes nuo neigiamų pasekmių.

7. Pensijų fondų investicijų riziką prisiima patys dalyviai, todėl investicinis pelnas ir nuostoliai tenka patiems dalyviams.

8. Žmonės bijo rizikuoti, nes dar nėra nusistovėjusi ilgalaikė pensijų kaupimo patirtis.

9. Kaupiant pensiją privačiame pensijų fonde, pagrindinė rizika yra vertybinių popierių nuvertėjimo rizika. Tačiau šią riziką smarkiai mažina tai, kad investicijas, būtina diversifikuoti ir tai, kad investuojama ilgą laikotarpį.

10. Valstybė privalo garantuoti pensijų saugumą tiek, kiek tai yra jos galioje. Jei garantuojant privačių pensijų saugumą, įstatymiškai būtų įtvirtinama nuostata, kad nuostoliai kompensuojami valstybės biudžeto lėšomis, tai pensijų fondai, norėdami gauti jiems pažadėtas kompensacijas, sugebėtų tuos nuostolius susikurti.

11. Didėjantis pensijų fondų skaičius verčia pensijų kaupimo bendroves nuolatos gerinti valdymo kokybę, mažinti mokesčius, pateikti daugiau ir įvairesnės informacijos apie savo veiklą.

12. Pagrindinės priežastys dėl ko privataus pensijų kaupimo dalyvis pasirinkęs vieną pensijų fondą nori pakeisti jį, yra:

- **Mažas pensijų fondo pelningumas;**
- **Pensijų fondo investicijų rizika yra nepriimtina;**
- **Didelės pensijų fondo valdymo sąnaudos.**

13. Apie reformos rezultatus spręsti yra dar per anksti, nes investicijos yra ilgalaikės.

14. Lietuvoje žmonės atsargūs, bijo rizikuoti ir laikosi vidurio. Daugiausia žmonės renkasi misraus investavimo fondus.

15. Daugiausia pensijų kaupimo sutarčių pasirašyta didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Tam įtakos turi didesni atlyginimai ir geresnė reklama.

16. Dalyvaujant II pakopos pensijų kaupime aktyvesni yra vyrai.

17. Daugiausia investuoti į pensijų fondus ryžtasi žmonės, gaunantys vidutinį darbo užmokestį. Žmonėms gaunantiems mažesnes nei 550 litų pajamas, nukreipti lėšas į pensijų fondą neapsimoka, nes naudos gali arba nebūti arba ji bus labai nežymi.

18. Daugiausia auga tie antros pakopos pensijų fondai, kurie investuoja į akcijas Lietuvoje ir kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse.

19. Fondus dažniausiai keičia tie, kas iš pat pradžių, dėl nežinojimo ar atsargumo pasirinko konservatyvius fondus. Iš vieno fondo į kitą pereina ir tie, kas seka rodiklius ir siekia optimalaus rezultato.

PASIŪLYMAI

1. Reikėtų teisiškai apibrėžti kaupimo bendrovės valdytojo asmeninę atsakomybę, nes neužtenka vien jo subjektyvaus išsipareigojimo sąžiningai, rūpestingai ir profesionaliai valdyti dalyvio pinigus.

2. Dauguma pensijų fondų dalyvių neturi investavimo patirties, todėl turėtų būti sukurta pensijų kaupimo dalyvių švietimo sistema, padedanti asmenims pasirinkti ir keisti investavimo kryptį atsižvelgiant į žmogaus amžių, gaunamas pajamas ir kitus veiksnius, siekiant kuo efektyviau valdyti investicijų riziką.

3. Privačiam pensijų kaupimui leidžiamos įmokos yra per mažos. Ir nors kai kurie politikai teigia, kad didesnės antrosios pensijų pakopos įmokos net negali būti svarstomos, nes tai tik pagilins Sodros deficitą, autorius mano, kad siekiant efektyvios reformos, pirmiausia būtina didinti įmokos tarifą.

4. Siekiant išvengti rizikos ir priimant teisingus sprendimus, susijusius su privačiu pensijų kaupimu, pirmiausia reikia:

- paskaičiuoti kiek liko iki pensijos;
- pasvarstyti, ar gaunant tokį atlyginimą apsimoka kaupti pensiją privačiame pensijų fonde;
- pagal amžių ir gaunamą atlyginimą pasirinkti tinkamos rizikos pensijų fondą;
- palyginti, kokie yra siūlomi pensijų fondo taisyklėse nustatyti maksimalūs mokesčiai ir kokiomis sąlygomis bus galima pakeisti pensijų fondą ar pensijų kaupimo bendrovę.

SANTRAUKA

Iki šiol gyvavusi pensijų sistema neužtikrino pakankamai pajamų senatvėje. Žmogus sulaukęs pensinio amžiaus pensiją gaudavo tik iš vienintelio šaltinio Sodros. Mokamos pensijos dydį nulemdavo dirbančiųjų ir pensininkų santykis bei ekonominė padėtis. Dirbantys žmonės nedaug tegalėjo įtakoti savo būsimas pensijas, todėl pribrendo būtinos prielaidos naujai pensijų reformai. Reformos tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos gyventojų papildomas pajamas senatvėje.

Naujosios pensijų sistemos įvedimas yra svarbus žingsnis modernizuojant Lietuvos socialinio draudimo sistemą. Žmonėms sudaroma galimybė tiesiogiai dalyvauti pensijų reformoj. Galėdami laisvai apsispręsti ar kaupti ir kur kaupti savo pensiją, žmonės tampa atsakingi už savo geresnį gyvenimą senatvėje.

Naujoji pensijų reforma, Lietuvoje prasidėjusi prieš tris metus, šiuo metu dar kelia didelį žmonių susidomėjimą ir diskusijas, ar ji yra naudinga. Ši tema yra aktuali, nes pensijų reforma daugumai žmonių nulems ateitį.

Norint užtikrinti sėkmingą pensijų reformos eigą svarbus visuomenės pritarimas ir palaikymas. Tam, kad visuomenė galėtų aktyviai dalyvauti ir palaikyti vykdomą reformą, būtinas pakankamas visuomenės narių informuotumas.

Dalyvavimas šioje reformoje nėra privalomas, o tai labai mažina būsimų dalyvių skaičių. Daugelis skeptiškai ir nepatikimai žiūri į galimybę kaupti pensiją privačiame pensijų fonde. Naujovės visuomet kelia tam tikrą baimę, ypatingai jei rizika susijusi su socialine gerove. Be to žmonės bijo rizikuoti, nes dar nėra nusistovėjusi ilgalaikė pensijų kaupimo patirtis.

Darbo pradžioje trumpai apžvelgiama pensijų sistemos reformos pradžia, aprašomos visos trys pensijų sistemos pakopos. Siekiant išsiaiškinti privataus kaupimo privalumus ir trūkumus, visame darbe didžiausias dėmesys skiriamas II pensijų pakopai. Aptariama kas, nuo kada ir kokiomis sąlygomis gali dalyvauti privačiame pensijų kaupime. Kas reglamentuoja ir prižiūri, kad dalyvavimas būtų sklandus ir skaidrus. Aprašomos kliūtis, su kuriomis susiduria žmogus, savarankiškai siekiantis pasirūpinti savo senatve. Palyginamos draudimo ir valdymo bendrovės, užsiimančias privačiu pensijų kaupimu. Galiausiai apibendrinama surinkta medžiaga apie veikiančius pensijų fondus ir remiantis statistiniais duomenimis atliekama palyginamoji analizė.

Siekiant sudaryti aiškesnį supratimą apie privačių pensijų kaupimu užsiimančių bendrovių veiklą bei paties pensijų fondo funkcionavimą, išsamiai išanalizuojama vienos iš pensijų kaupimo paslaugas teikiančios bendrovės - UAB „Finasta investicijų valdymas“ veikla ir jos siūlomi antros pakopos pensijų fondai.

Šiame darbe pateikiamos ir stipriosios ir silpnosios pensijų sistemos reformos pusės. Tad apibendrinami darbą negalime teigti, kad pensijų sistemos reforma ir jos siūlomas privatus pensijų kaupimas šimtu procentu užtikrins geresnį gyvenimą senatvėje kaip ir negalime teigti, kad pensijos po trisdešimties metų bus tokios pat menkos kaip ir dabar. Apie pensijų fondų pranašumą ir patikimumą, kol kas spręsti dar per anksti. Trijų metų privataus pensijų kaupimo laikotarpis – per mažas laiko tarpas įvertinti ar žmogus išlošė ar pralošė nukreipęs savo lėšas į privatų pensijų fondą.

SUMMARY

PRIVATE PENSION ACCUMULATION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Keywords: pension fund, pension accumulation, pension account, pension property, accumulative pension, pension annuity, pension accumulation company

For a long time, until now, the existing pension system did not secure enough of income in the senescence. The only source of income for the pensioners was from the Social security office (SODRA). The pension in many cases used to depend on the proportion of the labor force and pensioners, also economic situation. Most often working people could not influence on their pensions in the future, therefore the reform of the pension system became necessary. The aim of the reform was to ensure extra-incomes in the senescence for the citizens of Lithuania.

Introducing of a new pension system is a very important step in modernizing Lithuanian social insurance system. In this way people were given the possibility directly to participate in this reform. Being able to decide whether to save or not, where to save your pension, people become responsible for their better future after they get old.

The new reform, which started three years ago in Lithuania, still makes people discuss if it is useful or not. Moreover, this topic is relevant because it may be decisive on people's future.

To ensure the successful process of the reform, the support and acceptance of the society is important. In order to make the society as an active participant and supporter, it is necessary to provide a lot of information about it.

Participation in this reform is not compulsory therefore the number of the participants in it is quite low. Many have a very skeptical and unsafe attitude towards the possibility to save your pension in a private fund. Innovations are always scary, especially if they are related with the social welfare. Furthermore, people are afraid to risk because there is no long-term pension saving experience yet in Lithuania.

At the beginning of this thesis it was talked about how the reform started and all three stages of the pension system were described. In order to find out all the advantages and disadvantages of the private saving, the most attention was concentrated to the second pension stage. Also there was talked about who, when and how may participate in the private pension

saving. How is it regulated and who is monitoring this process to make it transparent and fare? There were described all the difficulties that people meet when they try to take care of their senescence. The comparison of the insurance and administrative companies that work with the private pension saving was given in this thesis as well. Finally, all the information about the current pension funds was summarized and by using all the statistic data the comparison analysis was done.

In order to make it more clear how companies work with the private pension saving and how these funds function, there was given a detailed analysis of one company providing that kind of services – “Finasta investment management”.

The strengths and weaknesses of the new pension system were provided as well. Therefore, we can not state the reform of the pension system and the private pension saving is going by 100% to ensure a better life in the senescence as well as we can not state that in 30ty years the pensions are going to be as low as they are now. To decide about the advantages and creditability of pension funds is too early. Three years of an experience of the private saving is a too short time period to see if a person won or lost putting his money in a private pension fund.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS:

TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas 2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1691 Vilnius Žin., 2003, Nr. 75-3472.
2. Lietuvos Respublikos pensijų fondų įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. IX-1692.
3. Lietuvos Respublikos pensijų sistemos reformos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.123-5511.
4. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos valdybos ir Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos nutarimas „Dėl standartinių pensijų kaupimo sutarties sąlygų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 7-234.

STRAIPSNIAI

5. Bagdanavičiūtė V. Pensijų fondus siūloma lyginti pagal riziką // Verslo žinios, 2004 lapkr. 3 d.
6. Budvytienė G. Pensijų kaupimo klaidos ir pamokos // Kauno diena, 2004 sau. 8.
7. Dautartienė I. Pasirinkus pensijų fondą blaškytis neverta // Verslo žinios, 2005 gruod. 19 d.
8. Dubauskas M. Pensijų fondų naudą ateityje pajus ne visi šalies gyventojai // Lietuvos rytas, priedas Vartai, 2006 spal. 2. Nr. 225. P 3.
9. ELTA, KD inf. Pensijų fonduose sukaupta mažiau nei pervedė „Sodra“ // Kauno diena, 2005 saus. 10 d.
10. Finansų analitikų asociacija. Pensijų fondų vertinimo ypatumai // Verslo žinios, 2006 spal. 16 d.
11. Kuliomina V. Tarp fondų įsisuks konkurencija // Verslo žinios, 2006 kov. 3 d.
12. Lazutka R. Pensijų ekonomikos principai II. // Pinigų studijos. 2002, Nr. 4. P 63-79.
13. Lazutka R. Dalyvavimas pensijų reformoje: piliečiai, rinkos, viešosios institucijos. I ataskaitos dalis Pensijų ekonomikos principų taikymas ir Lietuvos pensijų reformos numatomos pasekmės.
14. Lenčiauskas J. Ar pasitikite pensijų fondais? // Kauno diena, 2006 kov. 2 d.
15. Nečiūnienė L. Pensijų fondams – rinkodaros egzaminas // Verslo žinios, 2003 rugs. 30 d.
16. Pilibaitis R. Išskirtinis pensijų fondų pelningumas – neamžinas // Verslo žinios, 2006 sau. 16 d.
17. Pilibaitis R. Pensijų lėšas saugo investicijų skaidymo šydas // Verslo žinios, 2006 kov. 23 d.
18. Putelytė G. Pensijos po trisdešimties metų bus tokios pat menkos // Veidas, 2006 lapkr. 16 d. P 16-20.
19. Ranonytė A. Pensijų fondų investicijų metų pelningumas – teigiamas // Verslo žinios, 2005 birž. 27 d.
20. Ranonytė A. Žingsnis į bendrąją ES pensijų fondų rinką // Verslo žinios, 2005 birž. 27 d. // Verslo žinios, 2004 lapkr. 3 d.
21. Rutkauskaitė R. Gera rytdienos pensija – šiandienos apsisprendimas // Verslo žinios, priedas Bankai ir draudimas, 2006 bal. 28 d.
22. Sytas A. Pensijų pinigai į savo grupę // Verslo žinios, 2004 rugs. 14 d.
23. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacija. Pensijų fonduose kaupiamų lėšų saugumą užtikrina įstatymai // Kauno diena, 2003 spal. 16 d.
24. Sotvarienė R. Būsimiems pensininkams – nerimo signalai // Lietuvos rytas, 2006 sau. 17, Nr.13.
25. Starkevičiūtė M. Ar griežtinti pensijų fondų priežiūrą? // Verslo žinios, 2005 rugs. 9 d.
26. Stašaitytė V. Pensijų fondai – rizika apsigauti // Respublika, 2005 lapkr. 25 d.
27. Viltrakytė S. Iš pensijų reformos tikėtasi mažiau // Respublika, 2006 sau. 25 d.

28. Žeimantas V.V. Moterų pensijos bus mažesnės // Verslo žinios, 2004 gruod.
29. Žeimantas V.V. Skirtingi pensijų fondų aruodai // Verslo žinios, 2005 sau. 27 d.
30. AB FMI „Finasta“ 2004 metinė ataskaita.
31. AB FMI „Finasta“ 2005 metinė ataskaita.

INTERNETO PUSLAPIAI

32. Dubauskas M. Pensijų fondų naudą ateityje pajus ne visi šalies gyventojai // http://www.draudimas.info/?mod=view_news_item&news_item_id=649&parent_id=1&id=52; prisijungimo laikas: 2006-10-02.
33. Džikevičius A. Lietuvos Pensijų sistemos tobulinimas // <http://finansai.tripod.com>; prisijungimo laikas: 2006-10-02.
34. Jankutė V. Savanoriškų pensijų fondų lengvai neatsikratysi // <http://www.lt24.lt/lt/content/viewitem/5549>; prisijungimo laikas: 2006-10-10.
35. Kačinskienė M., Mituose skendinti pensijų reforma // <http://209.85.129.104/search?q=cache:U8Iu9XaEiR8J:www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/st-raipsniai+ir+komentarai/mituose+skendinti+pensiju+reforma/3189+pensij%C5%B3+sistemos+reformavimas&hl=lt&gl=lt&ct=clnk&cd=2>; prisijungimo laikas: 2006-10-01.
36. Kazakaitis J., Pensijų fondai riziką palieka ant klientų pečių // http://www.paneveziobalsas.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=2726&Itemid=41; prisijungimo laikas: 2006-07-18.
37. Lapinskas A. Pensijų reformos baltoji knyga // ESU. 2000 Nr. 21(218) 12-13 p.
38. Steponavičienė G., LLRI viceprezidentė. Apie pensijų fondus ir mitus // www.lrinka.lt. prisijungimo laikas: 2006-08-30.
39. UAB „Finasta investicijų valdymas“ Pensijų fondai 2005-01-01 prezentacija.
40. Valstybės kontrolė jau įvertino galimas pensijų sistemos reformos pasekmes. Kokios jos? // <http://www.vkontrole.lt/leidiniai.shtml>; prisijungimo laikas: 2006-08-30.
41. Trimbel V. Pensijų reformos eiga finansų analitikų požiūris // pristatymas LLRI diskusijoje „Pensijų reformos eiga ir perspektyvos“ 2003 lapr. 12 d.
42. Varanauskienė J. Periodinis investavimas ir pensijų fondai // <http://www.vkontrole.lt/leidiniai.shtml>; prisijungimo laikas: 2006-08-30.
43. <http://www.dpk.lt> - Lietuvos Respublikos Draudimo priežiūros komisija.
44. www.lrinka.lt - Lietuvos laisvosios rinkos institutas.
45. <http://www.finansai.lt> – Finansų analitikų asociacija.
46. <http://www.pensija.lt>
47. <http://www.pensijusistema.lt>
48. <http://www.socmin.lt> - Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
49. <http://www.sodra.lt> - Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos .
50. <http://www.std.lt>- Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.
51. <http://www.vpk.lt> - Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisija.
52. <http://www.cu.lt/lt> - UAB „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas“.
53. www.ergo.lt - UAB „Ergo Lietuva Gyvybės draudimas“.
54. www.hansa.lt - UAB „Hansa Investicijų valdymas“.
55. www.fiv.lt - UAB „Finasta Investicijų valdymas“.
56. www.medbank.lt - UAB „Medicinos banko Investicijų valdymas“.
57. www.nordlb.lt - UAB „Nord/LB Investicijų valdymas“.
58. www.parex.lt - UAB „Parex investicijų valdymas“.
59. www.pzu.lt - UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“.
60. www.sampo.lt - UAB „Sampo gyvybės draudimas“.
61. www.seb.lt - UAB „SEB VB Investicijų valdymas“.
62. www.seesamlife.lt - UAB „Seesam Lietuva Gyvybės draudimas“.

Pensijų reforma Lietuvoje ir kitose šalyse

	Pradžią	Įmoka II pakopoje % nuo atlyginimo	Pensinių fondų burtas 2020 (% BVP)	Dirbanųjų skaičius II pakopoje (2002)	Pakeitimo strategija
VENGRIJA	1998.I	6%	31%	45%	privaoma naujiems darbuotojams, savanoriška kitiems
LENKIJA	1999.I	7,2%	33%	70%	privaoma iki 30 m., savanoriška 30-50 m
LATVIJA	2001.VII	2% - 9%	20%	72%	privaoma iki 30 m., savanoriška 30-50 m
KROATIJA	2002.I	5%	25%-30%	60-70%	privaoma iki 40 m., savanoriška 40-50 m
BULGARIJA	2002.I	2% - 5%			Privaloma iki 42 m.
ESTIJA	2002.VII	6%	20%	60%	Savanoriška (reikia pr. mokėti +2%)
RUMUNIJA	2003.I	8%	30%	75%	Privaloma, je li pensijos lko daugiau nei 20 metų
LIETUVA	2004.I	2,5% - 5,5%		6-8% 40-60%	Savanoriška

tik 2004 m. įsivaizduoja
valstybė

tik 2004 m. įsivaizduoja rinkos dalyviai

KAUPIMO BENDROVIŲ SIŪLOMI II PAKOPOS PENSIJŲ FONDAI

Eil. Nr.	Kaupimo bendrovės pavadinimas	Fondo pavadinimas	Fondo tipas **
1.	UAB „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas“	Europensija	1
2.	UAB „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas“	Europensija plus	3
3.	UAB „Commercial Union Lietuva Gyvybės draudimas“	Europensija ekstra	3
4.	UAB „Ergo Lietuva gyvybės draudimas“	Ergo konservatyvusis	1
5.	UAB „Ergo Lietuva gyvybės draudimas“	Ergo balans	3
6.	UAB „Finasta investicijų valdymas“	Finasta konservatyvaus investavimo pensijų fondas	1
7.	UAB „Finasta investicijų valdymas“	Finasta augančio pajamingumo pensijų fondas	3
8.	UAB „Finasta investicijų valdymas“	Finasta aktyvaus investavimo pensijų fondas	3
9.	UAB „Finasta investicijų valdymas“	Finasta racionalios rizikos pensijų fondas	2
10.	UAB „Hansa investicijų valdymas“	Hansa Pensija 1	1
11.	UAB „Hansa investicijų valdymas“	Hansa Pensija 2	3
12.	UAB „Hansa investicijų valdymas“	Hansa Pensija 3	3
13.	UAB „Hansa investicijų valdymas“	Hansa Pensija 4	3
14.	UAB „Medicinos banko investicijų valdymas“	Pensija 1	1
15.	UAB „Medicinos banko investicijų valdymas“	Pensija 2	3
16.	UAB „Parex investicijų valdymas“	Parex pensija 1	1
17.	UAB „Parex investicijų valdymas“	Parex pensija 2	2
18.	UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	PZU Lietuva konservatyvus	1
19.	UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	PZU Lietuva subalansuotas	2
20.	UAB „SEB VB investicijų valdymas“	SEB pensija 1	1

21.	UAB „SEB VB investicijų valdymas“	SEB pensija 2	3
22.	UAB „SEB VB investicijų valdymas“	SEB pensija 3	3
23.	UAB „Seesam Lietuva Gyvybės draudimas“	Seesam obligacijų	1
24.	UAB „Seesam Lietuva Gyvybės draudimas“	Seesam optimalus	3
25.	UAB DNB NORD investicijų valdymas	NORD/LB 1	1
26.	UAB DNB NORD investicijų valdymas	NORD/LB 2	3
27.	UAB DNB NORD investicijų valdymas	NORD/LB 3	3
28.	UAB Sampo pensijų fondų valdymas	Konservatyvaus valdymo Sampo pensija	1
29.	UAB Sampo pensijų fondų valdymas	Sampo pensija 50	3
30.	UAB Sampo pensijų fondų valdymas	Sampo pensija 100	3
	AB Sampo gyvybės draudimas *	Konservatyvaus valdymo Sampo pensija	1
	AB Sampo gyvybės draudimas *	Sampo pensija 50	3
	AB Sampo gyvybės draudimas *	Sampo pensija 100	2

* kaupimo bendrovė nebeveikia

**

1 – konservatyvus

2 – akcijinis

3 - misrus

**II PAKOPOS PENSIJŲ FONDŲ INVESTAVIMO GRĄŽA
2006 M. LIEPOS 31 D.**

Įmonė	Fondo pavadinimas	Grąža per metus (nuo 2005.07.29)	Vidutinė metinė grąža nuo įkūrimo	GAV Vertė 2006.07.31 mln. lt	Vid. standartinis nuokrypis (rizika)
Vyriausybių obligacijų pensijų fondai					
Seesam Lietuva gyvybės draudimas	Seesam Obligacijų	5.47%	9.91%	0.1	7.3%
Finasta investicijų valdymas	Konservatyvaus investavimo pensijų fondas	0.75%	2.94%	0.3	1.0%
Medicinos banko investicijų valdymas	Pensija 1	1.44%	2.88%	0.8	2.4%
DnB Nord investicijų valdymas	Konservatyvaus investavimo pensijų fondas "NORD/LB 1"	-0.71%	2.38%	3.9	1.6%
Ergo Lietuva gyvybės draudimas	ERGO Konservatyvusis	-1.55%	2.13%	7.6	1.8%
SEB VB investicijų valdymas	SEB VB pensija 1	-1.36%	1.79%	45.6	1.5%
Commercial Union Lietuva gyvybės draudimas	Europensija	-0.96%	1.71%	18.3	1.1%
Hansa investicijų valdymas	Pensija 1	-1.86%	1.57%	23.5	1.8%
Sampo gyvybės draudimas	Konservatyvaus valdymo Sampo pensija	-0.52%	1.57%	0.7	1.4%
PZU Lietuva gyvybės draudimas	PZU Lietuva Konservatyvus	-2.07%	0.75%	0.6	1.8%
Parex investicijų valdymas	Parex pensija 1	-2.54%	-1.24%	0.0	1.3%
Mažos akcijų dalies pensijų fondai (iki 30 proc.)					
Finasta investicijų valdymas	Augančio pajamingumo pensijų fondas	5.92%	17.72%	0.9	4.9%
Commercial Union Lietuva gyvybės draudimas	Europensija plus**	5.42%	8.01%	49.8	3.2%
DnB Nord investicijų valdymas	Padidinto pajamingumo pensijų fondas "NORD/LB 2"	1.23%	4.29%	18.8	2.0%
Hansa investicijų valdymas	Pensija 2	-0.91%	4.18%	119.4	2.4%

Vidutinės akcijų dalies pensijų fondai (30-70 proc.)					
Finasta investicijų valdymas	Aktyvaus investavimo pensijų fondas	6.66%	27.59%	4.2	8.7%
SEB VB investicijų valdymas	SEB VB pensija 2	8.25%	10.95%	155.5	3.8%
Ergo Lietuva gyvybės draudimas	ERGO Balans	6.89%	10.19%	11.0	4.1%
Seesam Lietuva gyvybės draudimas	Seesam Optimalus	4.17%	8.72%	0.2	8.2%
Hansa investicijų valdymas	Pensija 3	2.59%	8.48%	97.9	3.8%
Sampo gyvybės draudimas	Sampo pensija 50	2.66%	7.41%	3.7	4.9%
PZU Lietuva gyvybės draudimas	PZU Lietuva Subalansuotas	-3.16%	6.12%	0.7	4.7%
DnB Nord investicijų valdymas	Maksimalaus prieaugio pensijų fondas "NORD/LB 3"	2.27%	5.85%	17.1	3.6%
Medicinos banko investicijų valdymas	Pensija 2	1.20%	-0.21%	0.5	5.0%
Parex investicijų valdymas	Parex pensija 2	-2.88%	-1.40%	0.1	4.5%
Commercial Union Lietuva gyvybės draudimas	Europensija ekstra*	n. d.	n. d.	1.3	n. d.
Hansa investicijų valdymas	Pensija 4*	n. d.	n. d.	5.5	n. d.
Akcijų pensijų fondai (iki 100 proc.)					
Finasta investicijų valdymas	Racionalios rizikos pensijų fondas	14.37%	43.76%	7.5	11.7%
Sampo gyvybės draudimas	Sampo pensija 100	4.76%	11.76%	9.3	8.6%
SEB VB investicijų valdymas	SEB VB pensija 3*	n. d.	n. d.	1.7	n. d.

* Pensijų fondai savo investavimo veiklą pradėjo vėliau ir dar neturi vienerių metų veiklos istorijos

** Fondas pakeitė investavimo strategiją 2006 m. I ketvirčio viduryje

**PENSIJŲ KAUPIMO BENDROVIŲ NUSTATYTI MOKESČIAI,
ATSKAITOMI IS DALYVIUI PRIKLAUSANČIŲ PINIGINIŲ LĒŠŪ**

Eil. Nr.	Pensiju kaupimo bendrovė	Pensiju fondas		Pastovūs administravimo mokesčiai				Perėjimas į kitą PF, mokesčiai skaičiuojami nuo turto				
				Maksimalūs administravimo mokesčiai, numatyti pensijų fondų taisyklėse		Tikslūs administravimo mokesčiai, numatyti pensijų kaupimo bendrovių valdybos, stebėtojų tarybos ar administracijos vadovo sprendimais		Perėjimo į kitą tos pačios pensijų kaupimo bendrovės PF vieną kartą per 12 mėn. (negali būti atskaitymų)	Perėjimo į kitos pensijų kaupimo bendrovės PF vieną kartą per 12 mėn. (max 0,2 %)	Perėjimo į kitą PF daugiau kaip vieną kartą per 12 mėn. (max 4 %)		
				Nuo turto (max 1 %)	Nuo įmokų (max 10 %)	Nuo turto (max 1 %)	Nuo įmokų (max 10 %)	Į tos pačios pensijų kaupimo bendrovės PF	Į kitos pensijų kaupimo bendrovės PF	Į tos pačios pensijų kaupimo bendrovės PF	Į kitos pensijų kaupimo bendrovės PF	
1	<u>UAB „SEB VB investicijų valdymas“</u>	1	<u>VB pensija 1 (konservatyvus)</u>	Iki 1 %	Iki 2 %	1%	2%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %	
			2	<u>VB pensija 2</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
			3	<u>SEB pensija 3</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
2	<u>UAB „Finasta investicijų valdymas“</u>	4	<u>Konservatyvaus investavimo</u>	Iki 0.99 %	Iki 1.19 %	0.99 %	1.19 %	0%	0%	0%	0%	

		5	<u>Augančio pajamingumo</u>	Iki 0.99 %	Iki 1.49 %	0.99 %	1.49 %	0%	0%	0%	0%
		6	<u>Aktyvaus investavimo</u>	Iki 0.99 %	Iki 1.49 %	0.99 %	1.49 %	0%	0%	0%	0%
		7	<u>Racionalios rizikos</u>	Iki 0.99 %	Iki 1.49 %	0.99 %	1.49 %	0%	0%	0%	0%
3	UAB „Hansa investicijų valdymas“	8	<u>Pensija 1 (konservatyvus)</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		9	<u>Pensija 2</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		10	<u>Pensija 3</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		11	<u>Pensija 4</u>	Iki 1 %	Iki 3 %	1%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
4	UAB „NORD/LB investicijų valdymas“	12	<u>NORD/LB 1 (konservatyvus)</u>	Iki 1 %	Iki 2,95 %	0.95 %	2.95 %	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 3,5 %
		13	<u>NORD/LB 2</u>	Iki 1 %	Iki 2,95 %	0.95 %	2.95 %	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 3,5 %
		14	<u>NORD/LB 3</u>	Iki 1 %	Iki 2,95 %	0.95 %	2.95 %	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 3,5 %
5	UAB „Medicinos banko investicijų valdymas“	15	<u>Konservatyvaus investavimo Pensija 1</u>	Iki 0.99 %	Iki 1,15 %	0,99%	1,15%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		16	<u>Misraus investavimo Pensija 2</u>	Iki 0.99 %	Iki 1,45 %	0,99%	1,45%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
6	UAB „Commercia I Union Lietuva Gyvybės Draudimas“	17	Europensija	Iki 1 %	iki 7% už pirmus 2 dalyvavimo metus; iki 5% už vėlesnius metus	1%	7% už pirmus 2 dalyvavimo metus; 5% už vėlesnius dalyvavimo metus	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %

		18	Europensija plus	Iki 1 %	iki 7% už pirmus 2 dalyvavimo metus; iki 5% už vėlesnius dalyvavimo metus	1%	7% (nuo 2004-04-01) iki 7% už pirmus 2 dalyvavimo metus; 5% už vėlesnius dalyvavimo metus)	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
7	UAB „Sampo gyvybės draudimas“	19	Konservatyvaus valdymo SAMPO pensija	Iki 1 %	Iki 10 %	1%	7%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		20	SAMPO pensija 50	Iki 1 %	Iki 10 %	1%	7%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		21	SAMPO pensija 100	Iki 1 %	Iki 10 %	1%	7%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
8	UAB „ERGO Lietuva gyvybės draudimas“	22	ERGO konservatyvusis	Iki 1 %	Iki 10 %	1%	4%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		23	ERGO balans	Iki 1 %	Iki 10 %	1%	5%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
9	UAB „Lindra - gyvybės draudimas“	24	Lindra konservatyvusis	Iki 1 %	pirmais veiksniais metais iki 5,5 %, antrais - iki 5 %, trečiais - iki 3,5 %	1%	5,5%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %

		25	Lindra subalansuotas	Iki 1 %	pirmais metais iki 5,5 %, antrais - iki 5 %, trečiais - iki 3,5 %	1%	5,5%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
10	UAB „Parex investicijų valdymas“	26	Parex pensija 1	Iki 1 %	Iki 1,5%	0%	0%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		27	Parex pensija 2	Iki 1 %	Iki 1,5%	0%	0%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
11	UAB „Seesam Lietuva gyvybės draudimas“	28	Seesam obligacijų	Iki 0,99 %	Iki 3%	0,99%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		29	Seesam optimalus	Iki 0,99 %	Iki 3%	0,99%	3%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
12	UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	30	PZU konservatyvusis	Iki 1 %	pirmais metais iki 5,5 %, antrais - iki 5 %, trečiais - iki 3,5 %	1%	5,5%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %
		31	PZU subalansuotas	Iki 1 %	pirmais metais iki 5,5 %, antrais - iki 5 %, trečiais - iki 3,5 %	1%	5,5%	0%	Iki 0.2 %	Iki 0.2 %	Iki 4 %

Magistro baigiamasis darbas baigtas 2006 m. gruodžio 8 d.

Magistrantė

Ramunė Ostapkevičiūtė-Bradulienė